

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної (магістерської) роботи
за спеціальністю 281 – «Публічне управління та адміністрування»

на тему: «Адміністративно-правове забезпечення протидії
корупційним проявам у публічній службі»

Виконав студент групи ЗПУА-24м Задерко А.А.

Керівник:

к.е.н., доцент Адамовська В.С.

Нормоконтролер:

д.е.н., проф. Іщенко М.І.

Завідувач кафедри, д.е.н., професор Міщук Є.В.

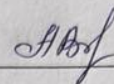
Кривий Ріг
2025 р.

Криворізький національний університет
Факультет економіки та управління бізнесом
Кафедра маркетингу, обліку, оподаткування та публічного управління
Ступінь вищої освіти: магістр
Галузь знань 28 «Публічне управління та адміністрування»
Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри МООПУ

канд. екон. наук, доцент Адамівська В.С.

« 30 » 06 2025 р.

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну (магістерську) роботу здобувача вищої освіти

Задерко Анастасії Анатоліївни
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: «Адміністративно-правове забезпечення протидії корупційним проявам у публічній службі»

керівник роботи Адамівська В.С., к.е.н., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджено наказом по КНУ від «30» червня 2025 року № 432с

2. Строк подання студентом роботи: 17 грудня 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи: чинні міжнародні та національні антикорупційні нормативно-правові акти, офіційна статистика корупційних правопорушень у публічній службі, аналітичні матеріали антикорупційних органів, а також наукові напрацювання з адміністративного права та публічного управління.

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити:

1 ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЙНИМ ПРОЯВАМ У ПУБЛІЧНІЙ СЛУЖБІ

2 ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПУБЛІЧНОМУ СЕКТОРІ: ЗАРУБІЖНІ ПРАКТИКИ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

5. Перелік графічного матеріалу 5 таблиць, 4 рисунки.

6. Консультанти розділів роботи

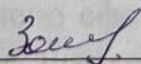
Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	к.е.н., доц. Адамовська В.С.		
Розділ 2	к.е.н., доц. Адамовська В.С.		

7. Календарний план:

№ з/п	Етапи роботи	Термін виконання	Позначка про виконання
1	Співбесіда зі здобувачем вищої освіти за тематикою роботи, видача переліку рекомендованої нормативної, інструктивної бази та учбової літератури	30.06.2025	виконано
2	Збір матеріалів до кваліфікаційної (магістерської) роботи	30.06.2025-20.07.2025	виконано
3	Групування та аналіз зібраного матеріалу, уточнення завдань кваліфікаційної (магістерської) роботи	21.06.2025-15.08.2025	виконано
4	Підготовка I розділу кваліфікаційної (магістерської) роботи та подання його керівнику	16.08.2025-24.10.2025	виконано
5	Підготовка II розділу кваліфікаційної (магістерської) роботи та подання його керівнику	25.10.2025-29.11.2025	виконано
6	Підготовка вступної частини	30.11.2025	виконано
7	Перевірка роботи керівником та доопрацювання роботи	04.12.2025	виконано
8	Отримання відгуку керівника	04.12.2025	виконано
9	Попередній захист роботи	05.12.2025	виконано
10	Захист роботи в ЕК	20.12.2025	виконано

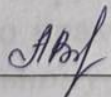
Дата видачі завдання «30» червня 2025 р.

Здобувач вищої освіти

(підпис)

Задерко А.А.
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

к.е.н., доцент Адамовська В.С.

Міністерство освіти і науки України
Криворізький національний університет
Факультет економіки та управління бізнесом
Кафедра маркетингу, обліку, оподаткування та публічного управління

РЕФЕРАТ

на кваліфікаційну (магістерську) роботу на тему:
«Адміністративно-правове забезпечення протидії корупційним проявам у публічній службі»

65 сторінок, 5 таблиць, 4 рисунки, 54 джерела, 2 додатки

Мета дослідження полягає у з'ясуванні сутності та особливостей адміністративно-правових механізмів протидії корупції в публічній службі України на основі аналізу наукових підходів і чинного міжнародного та національного законодавства.

Завдання дослідження: розкрити поняття, специфіку корупції як предмету адміністративно-правового регулювання, сутність адміністративно-правової протидії корупції у сфері публічної служби; висвітлити нормативно-законодавче забезпечення боротьби з корупцією у публічній службі: значення адміністративно-правових норм; вивчити зарубіжні практики протидії корупційним проявам у публічному секторі та перспективи їх застосування в Україні; проаналізувати динаміку адміністративно-правового забезпечення протидії корупційним проявам у публічній службі; визначити напрями удосконалення адміністративного законодавства, яке регламентує протидію корупційним проявам у публічній службі.

Об'єктом дослідження виступають суспільні відносини у сфері протидії корупції в Україні, що регулюються нормами адміністративного права.

Предметом дослідження виступають правові механізми адміністративного регулювання протидії корупції в системі публічної служби України.

Результати дослідження: проведено аналіз проявів корупції у публічній службі та чинників, що її зумовлюють; досліджено роль адміністративно-правових засобів у протидії корупції, включаючи превентивні, контрольні та регулятивні механізми; оцінено ефективність законодавчих та організаційних заходів, зокрема Державної антикорупційної програми 2023–2025 років та систем електронного декларування; визначено слабкі та сильні сторони чинної системи, проаналізовано практику прозорості та залучення громадськості на національному та локальному рівнях, зокрема у м. Кривий Ріг. Запропоновано комплексний підхід до підвищення ефективності протидії корупції, що поєднує законодавчі, організаційні, цифрові та громадські механізми контролю.

Ключові слова: ПУБЛІЧНА СЛУЖБА, ПРОТИДІЯ, КОРУПЦІЯ, АДМІНІСТРАТИВНО- ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО, ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ, НАГЛЯД, КОНТРОЛЬ, ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ (АДМІНІСТРУВАННЯ).

	Стор.
ЗАВДАННЯ НА РОБОТУ.....	2
РЕФЕРАТ.....	4
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ.....	6
ВСТУП.....	7
1 ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЙНИМ ПРОЯВАМ У ПУБЛІЧНІЙ СЛУЖБІ	10
1.1 Поняття корупції та специфіка публічної служби як сфери її адміністративно-правового регулювання.....	10
1.2 Сутність адміністративно-правової протидії корупції у сфері публічної служби	18
1.3 Нормативно-законодавче забезпечення боротьби з корупцією у публічній службі: значення адміністративно-правових норм	24
Висновки до розділу 1.....	
2 ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПУБЛІЧНОМУ СЕКТОРІ: ЗАРУБІЖНІ ПРАКТИКИ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОГО ЗАКОНОДАВСТВА.....	31
2.1 Зарубіжні практики протидії корупційним проявам у публічному секторі та перспективи їх застосування в Україні	31
2.2 Аналіз динаміки адміністративно-правового забезпечення протидії корупційним проявам у публічній службі	39
2.3 Напрями удосконалення адміністративного законодавства, яке регламентує протидію корупційним проявам у публічній службі	45
Висновки до розділу 2	
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	59
ДОДАТКИ.....	66

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ,
СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ

1. АПЗ – адміністративно-правове забезпечення;
2. ВРУ -Верховна рада України;
3. грн. – гривні;
4. ДАП – Державна антикорупційна програма;
5. див. – дивіться;
6. дод. – додаток;
7. ЄС – Європейський Союз;
8. ЗУ – Закон України;
9. КУ – Конституція України;
- 10.НАБУ – Національне антикорупційне бюро України;
- 11.НАЗК – Національне агентство з питань запобігання корупції;
- 12.од. – одиниці;
- 13.ОМС – орган місцевого самоврядування;
- 14.млн – мільйон;
- 15.ПУ – публічне управління;
- 16.р. – рік;
- 17.рр. – роки;
- 18.рис. – рисунок;
- 19.с. – сторінка;
- 20.САП – Спеціалізована антикорупційна прокуратура;
- 21.ст. – стаття;
- 22.табл. – таблиця;
- 23.тис. – тисяча.

ВСТУП

У процесі розбудови демократичної та соціально орієнтованої держави адміністративно-правове забезпечення (далі – АПЗ) протидії корупції у публічній службі набуває ключового значення. Відкритість державних процесів, прозорість прийняття рішень та чіткість адміністративних процедур слугують базовими умовами мінімізації корупційних ризиків і формування дієвого громадського контролю. Саме через призму адміністративного права держава здатна створити стійку систему запобігання та стримування корупційних проявів.

Стратегічним завданням залишається наповнення антикорупційної політики реальним нормативно-правовим змістом, що ґрунтується на принципах верховенства права, законності, процедурної визначеності та комплексного реагування. Йдеться про побудову таких правових механізмів, які забезпечують швидке виявлення корупційних ризиків, усунення прогалин у регулюванні та недопущення зловживань владними повноваженнями.

Проблема ускладнюється тим, що корупційні практики в Україні продовжують трансформуватися й адаптуватися навіть на тлі законодавчих реформ. Їх поширення не лише деформує функціонування публічної служби, а й створює істотні економічні втрати, підриває довіру до державних інституцій та загострює соціальну нерівність. Попри численні декларації політичної волі, практичні дії у сфері протидії корупції тривалий час були несистемними та недостатніми.

У цих умовах постає нагальна потреба у вдосконаленні нормативно-правових засад антикорупційної діяльності. Однією з ключових вимог є встановлення у правових актах чітких меж повноважень антикорупційних органів і гарантування їхньої політичної нейтральності. Лише незалежні та процедурно захищені інституції можуть забезпечити об'єктивне застосування адміністративного законодавства та унеможливити використання антикорупційних інструментів як засобу політичного тиску.

Таким чином, саме адміністративно-правова модель протидії корупції – з її процедурною чіткістю, нормативною визначеністю та інституційною автономністю – виступає основою для реального обмеження корупційних проявів у публічній службі та зміцнення державної спроможності.

Необхідно підкреслити, що питання визначення природи корупції та з'ясування її характеристик як об'єкта АПЗ вже тривалий час привертають увагу як українських, так і зарубіжних дослідників. У цьому колі проблем працювали численні науковці, серед яких – В. О. Іваха, О. Ю. Синявська, М. В. Завальний, Н. А. Дубина, В. В. Кириченко, О. Ю. Салманова, П. Ю. Корнієць, А. М. Куліш, О. М. Бандурка, Р. В. Олійник, С. В. Ніколайчук, Н. В. Гришина, Ю. В. Оніщик, та інші, хто досліджував різні аспекти антикорупційної політики.

Разом із тим, попри широке коло наукових позицій, питання АПЗ протидії корупційним проявам, саме в системі публічної служби України залишаються недостатньо опрацьованими в адміністративно-правовій науці. Значна частина досліджень зосереджувалась на загальнотеоретичних або кримінально-правових аспектах, тоді як комплексне адміністративно-правове осмислення цієї проблематики фактично не було здійснене.

У зв'язку з цим окреслені в процесі євроінтеграції напрями модернізації держуправління, потреба у подальшому вдосконаленні антикорупційної політики, а також наявні теоретичні та практичні проблеми правового регулювання у сфері протидії корупції формують об'єктивну потребу в ґрунтовному дослідженні адміністративно-правових механізмів запобігання та стримування корупційних проявів у публічній службі України.

Мета дослідження полягає у з'ясуванні сутності та особливостей адміністративно-правових механізмів щодо протидії корупції в публічній службі України на основі аналізу наукових підходів і чинного міжнародного та національного законодавства.

Завдання дослідження: розкрити поняття, специфіку корупції як предмету АПЗ, сутність адміністративно-правової протидії корупції у сфері публічної служби; висвітлити нормативно-законодавче забезпечення боротьби з

корупцією у публічній службі: значення адміністративно-правових норм; вивчити зарубіжні практики протидії корупційним проявам у публічному секторі та перспективи їх застосування в Україні; проаналізувати динаміку АПЗ протидії корупційним проявам у публічній службі; визначити напрями удосконалення адміністративного законодавства, яке регламентує протидію корупційним проявам у публічній службі.

Об'єктом дослідження виступають суспільні відносини у сфері протидії корупції в Україні, що регулюються нормами адміністративного права.

Предметом дослідження виступають правові механізми адміністративного регулювання протидії корупції в системі публічної служби України.

Методологічною основою дослідження є комплекс загальнонаукових і спеціальних методів, що дозволяють всебічно дослідити АПЗ протидії корупції у публічній службі України. Використовувалися документальний, аналітичний, структурно-логічний, класифікаційний, моделювання та прогнозування, а також порівняльно-правовий метод. Науково-теоретичну базу становлять праці з адміністративного права, управління, кримінального права та інших галузей, а нормативно-правову – Конституція України, закони, укази Президента, постанови КМУ та інші акти.

1 ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЙНИМ ПРОЯВАМ У ПУБЛІЧНІЙ СЛУЖБІ

1.1 Поняття корупції та специфіка публічної служби як сфери її адміністративно-правового регулювання

Упродовж останніх років корупція перетворилася на одну з найгостріших глобальних проблем, особливо в контексті діяльності публічних службовців. Її поширення руйнує засади правової держави, підриває довіру громадян до інституцій влади та стримує соціально-економічний поступ держави [1, с. 419-420].

Корупційні ризики існують скрізь, де особа наділена владними чи розпорядчими повноваженнями щодо ресурсів, які не є її власністю. Носіями таких повноважень можуть бути представники влади та управління – посадовці, депутати, судді, правоохоронці, адміністратори, медики чи інші службовці, що ухвалюють рішення, значущі для громадян. Основним мотивом, який спонукає до корупційної поведінки, зазвичай виступає прагнення отримати додаткову матеріальну вигоду від свого службового статусу. У протизагону цьому діє стримувальний фактор – імовірність викриття та неминучість юридичної відповідальності [2, с. 295].

Комплекс заходів щодо запобігання корупції у сфері публічної служби визначається ЗУ «Про запобігання корупції», а його положення конкретизуються та розвиваються у широкому масиві підзаконних нормативно-правових актів [3].

Аналізуючи сучасні підходи до розуміння корупції, передусім варто звернутися до довідкових джерел, які фіксують базові терміни. У виданні Академічного тлумачного словника української мови 1973 року корупцію подано як «підкупність, продажність урядовців і громадських діячів у капіталістичних країнах» [4, с. 78]. Однак таке визначення очевидно відображає політичні установки свого часу, оскільки обмежує поширення корупції лише

країнами з капіталістичним устроєм. Сучасний науковий підхід заперечує таку однобічність, адже корупційні прояви притаманні будь-яким державам незалежно від їх ідеологічних чи економічних моделей.

У Короткому словнику іншомовних слів корупція трактується як «підкуп і продажність політичних та громадських діячів і посадових осіб, які використовують свої повноваження для власної вигоди» [5, с. 41]. Це визначення вже наближене до актуального бачення явища, оскільки акцентує на зловживанні владою заради особистих інтересів.

Слід враховувати, що формулювання, подані в різних словниках, значною мірою залежать від історичних, культурних і соціально-економічних умов часу, у який вони створювалися. Більше того, конкретні дії можуть бути оцінені як корупційні в одному суспільстві й не мати такого статусу в іншому. Водночас у кожній державі існують певні моральні очікування та стандарти поведінки для публічних службовців, порушення яких підриває довіру громадян і стає підставою для правового реагування.

Як підкреслює В. Василевич, у національній правовій доктрині, зокрема й у сфері адміністративного права, вже давно сформувалося чітке розуміння корупції як протиправного, суспільно небезпечного та однозначно деструктивного явища, що підриває засади державності, завдає шкоди громадянам і руйнує довіру до владних інститутів [6]. У кримінально-правовій площині ця проблема врегульована досить ретельно: законодавець визначив зміст конкретних складів корупційних злочинів і передбачив суворі санкції за їх учинення.

Водночас не можна ігнорувати той факт, що адміністративне право також володіє достатнім понятійно-категоріальним інструментарієм для комплексного осмислення корупції як особливого об'єкта АПЗ. Це зумовлено самим характером адміністративного права, яке регламентує організацію та діяльність органів державної влади, механізми їх взаємодії та функціонування системи публічного управління. Саме тому в межах цієї галузі створені необхідні теоретичні засади для аналізу корупційних проявів, що виникають у

діяльності суб'єктів публічної служби.

На думку О. Хамходери, чинне антикорупційне законодавство України формує цілісну систему обмежень і обов'язків для осіб, які здійснюють публічну службу. Сукупно ці вимоги функціонують як своєрідний первинний бар'єр, покликаний превентивно стримувати корупційні ризики та захищати суспільство від можливих корупційних правопорушень [7, с. 427]. Завдання такого превентивного механізму полягає не у подальшому покаранні винних, а у випередженні корупційних загроз – недопущенні виникнення неформальних зв'язків із приватними особами, уникненні матеріальної чи нематеріальної залежності службовця та зниженні рівня прихованості корупційних проявів.

Як підкреслює В. Лисенко, протидія корупції є одним із ключових пріоритетів держави, адже корупційні практики фактично блокують можливість реалізації будь-яких дієвих реформ в Україні [8, с. 117].

Корупція створює сприятливий ґрунт для зростання злочинності, послаблює професійну спроможність правоохоронних органів і в цілому руйнує ефективність функціонування правоохоронної системи. Вона становить серйозну загрозу для розвитку держави, оскільки підриває громадську довіру до інституцій, порушує принципи рівності, звужує можливості для громадян і сприяє зростанню соціальної нерівності [9, с. 51].

Попри те, що за останні вісім років в Україні було створено цілу інституційну архітектуру для протидії корупції – нові антикорупційні органи, спеціалізований антикорупційний суд, реформоване Національне агентство з питань держслужби (далі – НАДС), відкриті конкурси на державні посади та низку антикорупційних програм за участі громадськості – реальні результати цієї діяльності залишаються далекими від очікуваних. Ефективність антикорупційної політики не продемонструвала ані кількісного, ані якісного прогресу. Навпаки, статистика засвідчує спад: у 2020 році кількість зареєстрованих корупційних кримінальних правопорушень скоротилася до 2517, тоді як у 2019 їх було 3679 [10].

Показовим є й падіння результативності роботи новостворених

антикорупційних органів: у 2019–2020 роках до суду було направлено лише 135 обвинувальних актів (67 у 2020 році та 68 у 2019-му), що майже на третину менше, ніж у 2018 році, коли їх кількість становила 185 [11]. Це свідчить про зниження фактичної спроможності інституційної системи протистояти корупції, незважаючи на масштабність проведених організаційних та правових реформ.

Суттєвим недоліком чинної антикорупційної політики в Україні є те, що покарання здебільшого застосовувалося до службовців нижчої ланки, а розмір задокументованих корупційних «угод» зазвичай не перевищував 2 тис. доларів США. Водночас ефективна державна політика має перш за все зосереджуватися на протидії корупції на найвищих рівнях влади, закріплюючи принцип нульової терпимості до будь-яких проявів корупції.

Дослідження українських і деяких зарубіжних науковців підтвердили, що ключовим джерелом зловживань службовими повноваженнями публічних службовців є наявність у них протиправних корупційних інтересів. Саме ці інтереси спонукають до отримання незаконного збагачення або до приховування фактів такої винагороди, отриманої раніше.

Що стосується сутності адміністративно-правового впливу, то така авторка, як А. М. Денисова визначає його як форму впливу права на широке коло суспільних відносин, що проявляється через регулювання свідомості та поведінки суб'єктів за допомогою системи об'єктивних (правових) і суб'єктивних (психологічних, моральних, ідеологічних) елементів, які складають механізм правового впливу та забезпечують його ефективність [12, с. 4].

За Ю. М. Фроловим, адміністративно-правовий вплив відзначається специфічним колом суб'єктів, на яких він спрямований – це передусім суб'єкти адміністративного права. В Україні така система характеризується великою кількістю різнорівневих суб'єктів із різними повноваженнями та особливостями їх правового статусу [13, с. 551].

На наш погляд, осмислити сутність адміністративно-правового впливу на

інституційному та організаційно-управлінському рівнях можливо через аналіз відповідних механізмів. Як зазначає С. Бабанін, у сучасній системі адміністративного права України сформовані достатньо розвинені, хоч і не досконалі, механізми запобігання і протидії корупції. Адміністративно-правовий механізм щодо запобігання корупції являє собою визначену законодавством сукупність взаємопов'язаних засобів, що забезпечують регулюючий вплив на суспільні відносини, у яких існують ризики корупційних проявів [14, с. 9].

Всі передбачені чинним законодавством України заходи протидії корупції за своєю правовою природою можна класифікувати на дві основні групи: кримінально-правові та адміністративно-правові.

У системі адміністративно-правового регулювання протидії корупції виділяють дві фундаментальні групи засобів. Перша група охоплює превентивні заходи різного характеру, спрямовані на запобігання корупційним проявам. Друга група передбачає накладення адміністративної відповідальності на осіб, уповноважених виконувати державні функції та прирівняних до них, у разі недотримання цих превентивних заходів.

До першої категорії адміністративно-правових засобів відносять різні обмеження для осіб, які виконують державні функції або прирівняні до них, заходи щодо попередження та врегулювання конфліктів інтересів, а також адміністративно-правові інструменти контролю.

Щодо обмежень як інструментів протидії корупції, їх можна поділити на заборони та зобов'язання. До заборон належать: використання службових повноважень виключно в межах посадових обов'язків, заборона на одержання подарунків, обмеження сумісництва та іншої оплачуваної діяльності, заборона найму близьких родичів, а також зобов'язання не розголошувати службову інформацію [15, с. 385]. Зобов'язання включають обов'язок повідомляти безпосереднього керівника про наявність конфлікту інтересів та подавати декларації про майновий стан, доходи й видатки.

Ми поділяємо позицію низки дослідників, що ефективне функціонування

правової держави потребує належних правових механізмів, які запобігають зловживанням владою та її криміналізації, оскільки легітимність публічної влади значною мірою залежить від суспільної довіри. Відтак, законодавець, розробляючи такі механізми, має право встановлювати підвищені вимоги до професійної та моральної репутації державних службовців, щоб гарантувати громадянам законність, безкорисливість та етичність дій посадовців.

За концепцією А. Андрєєва, механізм адміністративно-правового регулювання розглядається як комплекс правових засобів, структурна система, яка включає правові норми, акти застосування права та деякі додаткові елементи [16, с. 127].

Правовідносини слід розуміти не стільки як конкретні засоби впливу на об'єкт регулювання, скільки як ідеальну модель суспільних взаємодій, відтворену через правову норму. Норма права задає юридичні інструменти, за допомогою яких суспільні відносини наближаються до цієї моделі. Такими інструментами виступають адміністративно-правові засоби. Місце цих засобів у механізмі правового регулювання логічно визначається через послідовність: мета – засоби – результат [17, с. 62].

Відповідно до наведеної формули, функціонування механізму адміністративно-правового регулювання забезпечується системою адміністративно-правових засобів. У більш широкому розумінні, правові засоби є інструментами, які дозволяють досягти цілей правового регулювання, встановлених законодавством.

Корупція розглядається як об'єкт адміністративного впливу, що являє собою протиправне діяння, за вчинення якого держава через відповідні правоохоронні та антикорупційні органи зобов'язана вживати заходів. Такі заходи полягають у законному адміністративному чи кримінальному притягненні винної особи до відповідальності.

Сутність корупції як предмета адміністративно-правового регулювання проявляється через сукупність її характерних ознак (табл. 1.1):

Таблиця 1.1 – Характерні ознаки корупції як об'єкта адміністративно-правового впливу [18]

Ознака	Характеристика
Корупція охоплює значне коло суб'єктів, на свідомість та поведінку яких вона здійснює вплив	Пронизуючий «ерозійний» вплив корупції на поведінку і свідомість широких верств населення зводиться до того, що навіть приклади одиначної корупції, поза межами схем, особливо коли вони залишилися безкарними, можуть впливати на діяльність широкого кола суб'єктів.
Вплив корупції на громадян визначається ефективністю антикорупційних органів і міцністю державних бар'єрів у різних сферах, а не лише суспільним осудом.	Рівень впливу корупції на окремих членів суспільства напряду залежить не стільки від рівня її публічного осуду в суспільстві, скільки від ефективності антикорупційної діяльності правоохоронних органів та від міцності штучно зведених державою «антикорупційних бар'єрів» на політичному, соціально-економічному, нормативно-правовому, інституційному, організаційно-управлінському, морально-етичному (світоглядному) рівні.
Здатність корупції миттєво підлаштовуватися під чинний політичний режим.	Тісний взаємозв'язок між корупцією у державному апараті і особливостями політичного режиму, характерного для конкретної держави. Водночас дослідники зазначають, що політичний аспект корупції проявляється у тому, що корупція безпосередньо пов'язана зі здійсненням публічної влади у всіх сферах соціального життя, а тому впливає на підготовку і реалізацію політичних рішень. Зі свого боку політика, яку проводить держава як у сфері запобігання та протидії корупції, так і в інших сферах, впливає на стан, структуру і динаміку корупції. Корупція як явище не може існувати поза межами влади. Вихідним моментом корумпованих відносин є наявність у суб'єкта корупції владних повноважень.
Суттєва залежність від системи корупційних ризиків, які можуть виникнути в діяльності публічних службовців, а також усунення умов та причин виникнення цих ризиків.	Корупційні ризики постійно досліджуються науковцями та громадськими організаціями. Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» запроваджено поняття «корупційні ризики», які органи влади та керівники юридичних осіб повинні оцінювати та враховувати у антикорупційних програмах. Корупційний ризик визначається як факт, дія або стан, що створює умови для вчинення корупційних правопорушень посадовцями. Серед публічних службовців найбільш поширені такі ризики: недоброчесність, конфлікт інтересів, безконтрольність керівництва та дискреційні повноваження, причому перше місце посідає недоброчесність.
Універсальність для кожної з країн світу	Держави відрізняються за обсягами корупції та за ефективністю запобігання та протидії цьому шкідливому суспільному явищу. Проте констатуємо, що при сприятливих для корупції політичних, економічних та інших факторах вона за короткий проміжок часу зможе поширитися й кристалізуватися в суспільстві та державному апараті будь-якої країни.
Залежність від якості чинного адміністративно-правового законодавства держави	Залежність від конкретних правових норм, які регулюють суспільні відносини у сфері запобігання та протидії корупції у публічній службі, а також правових норм, що регулюють особливості публічної служби в країні в цілому.

Корупція є одним із ключових об'єктів адміністративно-правового регулювання, оскільки безпосередньо впливає на легітимність публічної влади та ефективність функціонування державних і місцевих органів. В сучасних умовах її розглядають не лише як протиправне діяння окремих осіб, а як комплексне соціально-правове явище, що характеризується системою корупційних ризиків і передумов, що сприяють порушенню законності.

Новизна дослідження полягає у комплексному розгляді корупції не лише як протиправного діяння окремих осіб, а як багатовимірною соціально-правового явища, що виступає об'єктом адміністративно-правового регулювання. Вперше в межах даної роботи корупція аналізується через систему характерних ознак та корупційних ризиків, що створюють передумови порушення законності, а також оцінюється її вплив на легітимність публічної влади і ефективність функціонування державних та місцевих органів.

Сутність корупції як об'єкта адміністративного впливу можна розкрити через такі особливості (рис. 1.1):

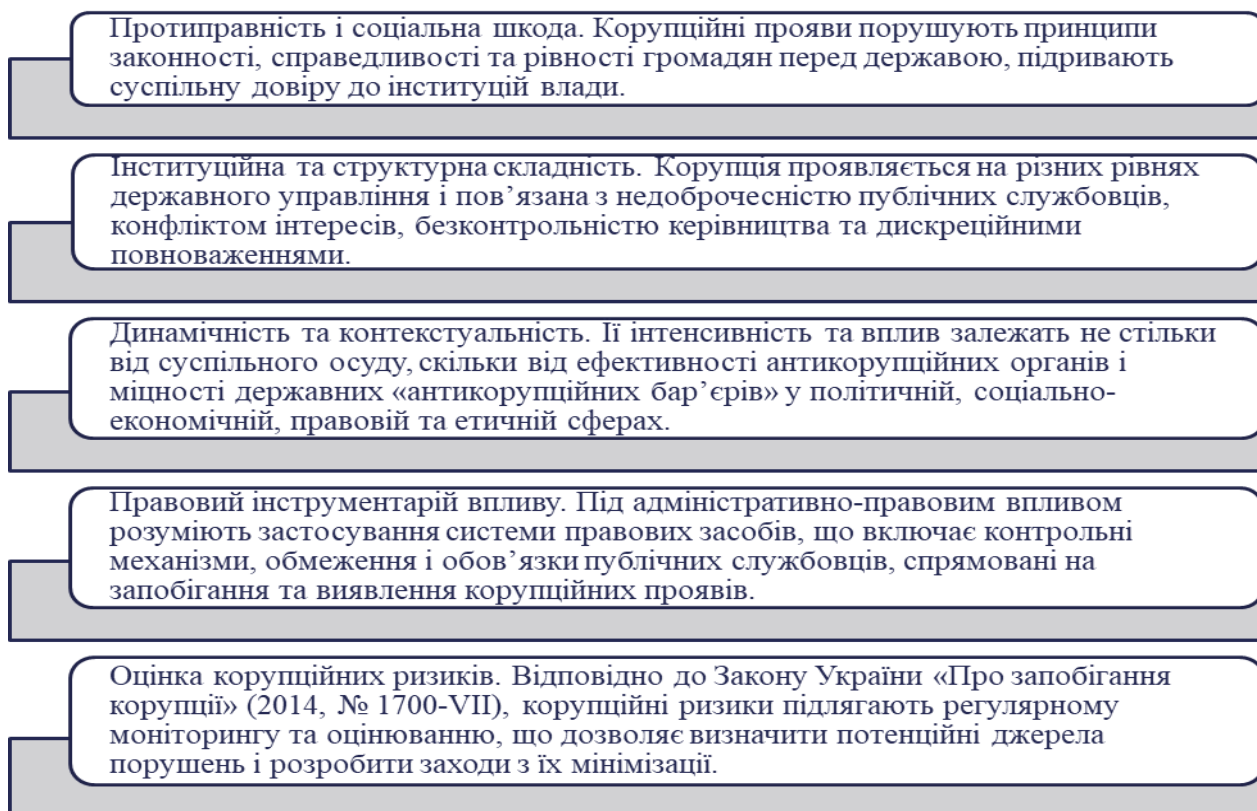

Рис. 1.1 – Особливості корупції як об'єкта адміністративного впливу проявляються через наступні характеристики

Запропонована класифікація особливостей корупції (рис. 1.1) дозволяє визначити ключові напрями адміністративного впливу, поєднуючи превентивні та контрольні механізми, а також обґрунтовує необхідність постійного аналітичного супроводу для підвищення ефективності держуправління та зміцнення суспільної довіри до публічної влади.

Таким чином, корупція як об'єкт адміністративно-правового регулювання є багатовимірним явищем, яке потребує системного підходу, поєднання превентивних і контрольних механізмів, а також постійного аналітичного супроводу для забезпечення ефективності публічної влади та довіри громадян.

1.2 Сутність адміністративно-правової протидії корупції у сфері публічної служби

На теперішньому етапі розвитку держполітики можна стверджувати, що її слабкість у сфері протидії корупції виникає через поверхневий контроль у цій галузі, неузгодженість і фрагментарність нормативної бази, наявність численних колізій та прогалин, а також через моральне виснаження суспільства, у якому укорінилися правовий нігілізм, скептичне ставлення до реальності покарання і прагматичний інтерес посадовців, спрямований на власну вигоду.

На наш погляд, існуючі в українській правовій системі адміністративно правові інструменти протидії корупційним проявам за умов їх модернізації, належної інституційної підтримки та злагодженого управлінського впровадження можуть істотно підвищити результативність боротьби з корупцією у сфері публічної служби.

Під адміністративно-правовим механізмом щодо протидії корупції доцільно розуміти цілісну систему нормативних приписів, що спрямовані на запобігання та недопущення корупційних дій з боку уповноважених представників влади, а також містять встановлені державою заходи юридичної

відповідальності за їх вчинення [1].

Попри певні термінологічні розбіжності в науковому дискурсі, ключовим нормативним актом, що формує правові засади запобігання та протидії корупції в Україні, залишається ЗУ «Про запобігання корупції» [3]. Саме він окреслює цілісну систему інструментів і механізмів, спрямованих як на попередження корупційних проявів, так і на реагування на них.

Для глибшого розуміння логіки побудови державної антикорупційної політики (далі – ДАП) доцільно детально проаналізувати положення цього Закону. Такий аналіз дозволить точніше визначити зміст і специфіку адміністративно-правової протидії корупції у сфері публічної служби.

Стаття 18 Закону України [3] окреслює інструменти реалізації ДАП. До них належать: антикорупційна стратегія, державна програма її виконання, щорічні національні доповіді про стан реалізації антикорупційної політики, а також парламентські слухання щодо корупційної ситуації в державі [3, с. 154].

Основною метою антикорупційного законодавства є мінімізація корупційних ризиків у діяльності органів публічної адміністрації шляхом визначення чіткої системи обмежень і заборон для конкретного кола осіб, а також встановлення уповноважених органів і механізмів контролю за їх дотриманням.

Серед превентивних засобів особливе місце займають обмеження для осіб, які припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, що детально регламентовано в статті 26 Закону України [3].

Закон також забороняє публічним службовцям вимагати або отримувати подарунки для себе чи близьких осіб у зв'язку з виконанням службових обов'язків. Заборона поширюється навіть на випадки, коли дарувальник перебуває у підпорядкуванні службовця.

У цілому антикорупційне законодавство застосовує конкретні адміністративно-правові обмеження і заборони для запобігання недбалому виконанню обов'язків, використанню службових повноважень у приватних

інтересах та порушенню законодавства, навіть якщо такі дії виправдовуються «службовими інтересами».

Формування Антикорупційної стратегії покладається на НАЗК, яке створює її не довільно, а виходячи з реального стану корупційних проявів у країні та оцінки ефективності попереднього стратегічного циклу. Підготовлений документ має пройти урядове погодження, після чого КМУ передає його до ВРУ для подальшого розгляду та ухвалення.

Закон встановлює дві фундаментальні вимоги до Антикорупційної стратегії: вона повинна базуватися на детальному аналізі сучасного стану корупції та враховувати результати попередніх стратегічних заходів. При цьому не передбачається, що ці дані обов'язково мають представляти офіційні документи НАЗК. До уваги береться широкий спектр інформації – рішення НАЗК та інших органів влади, звіти й висновки громадських організацій, результати моніторингів міжнародних інституцій та інші релевантні аналітичні матеріали.

Адміністративно-правові методи та інструменти вдосконалення держуправління у сфері протидії корупції у публічній службі базуються на фундаментальних засадах антикорупційної політики. У контексті подолання непослідовних змін у законодавстві щодо запобігання корупції вони спрямовані на досягнення конкретних і вимірюваних результатів (рис. 1.2):

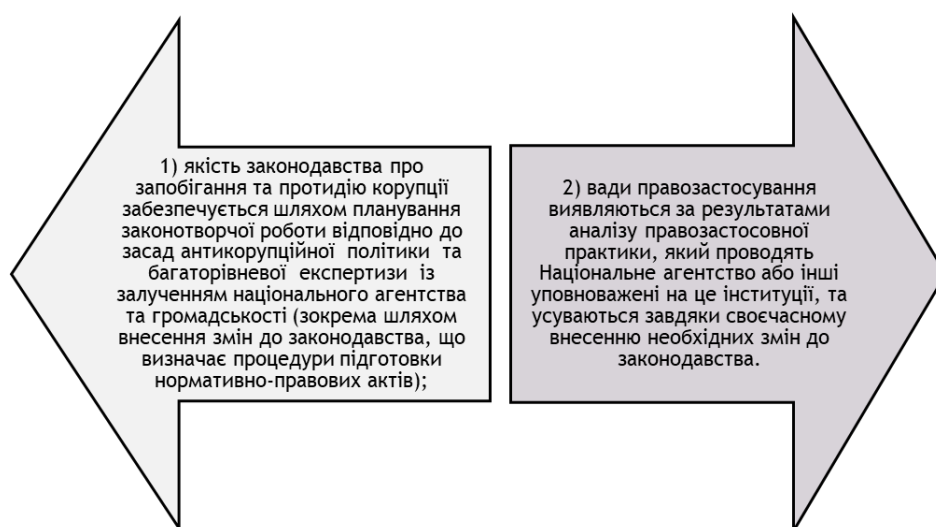

Рис. 1.2 – Ефекти застосування адміністративно-правових інструментів у публічному управлінні для подолання корупції [19]

Після розгляду інституційних і нормативно-правових засад АПЗ протидії корупції можна перейти до визначення сутності адміністративно-правової протидії корупційним проявам у публічній службі.

За визначенням українського фахівця з адміністративного права І. Дьоміна, запобігання корупції означає попередження та завчасне недопущення корупційних дій, тоді як протидія корупції передбачає спрямовану діяльність уповноважених суб'єктів публічної адміністрації для зупинення чи нейтралізації вже розпочатих корупційних проявів [20, с. 8].

На думку І. Дьоміна, запобігання корупції охоплює ширший спектр питань, ніж протидія, і тому компетенція щодо запобігання корупційним діям поширюється на державні та недержавні органи, їхніх посадових осіб і громадян. При цьому посадові особи правоохоронних та спеціалізованих антикорупційних органів виконують функції і запобігання, і протидії корупції одночасно.

Механізм АПЗ та протидії корупції, за Дьоміним, представляє собою систему інструментів, що регулюють суспільні відносини у сфері запобігання і нейтралізації корупційних проявів. Цей механізм включає визначені стадії реалізації та окремі складові елементи, що забезпечують послідовне виконання функцій.

Адміністративно-запобіжні заходи, які застосовують українські правоохоронні та антикорупційні органи, автор визначає як комплекс дій морального, організаційного, фізичного та іншого характеру. Вони дозволяють виявляти потенційні корупційні порушення та перешкоджати їх здійсненню ще до моменту вчинення.

Слід підкреслити, що запобігання та протидія корупції забезпечують координацію діяльності антикорупційних органів, визначають її основний напрямок і ключові характеристики, а також сприяють пошуку ефективних шляхів удосконалення цих процесів. При цьому категорія «протидія» виступає базовою, оскільки вона поєднує превентивну функцію, боротьбу з уже вчиненими корупційними діями та стратегічну складову, орієнтовану на

планування майбутніх програм і розробку антикорупційних стратегій.

О. А. Моргунов зазначає, що механізм АПЗ поєднує дві складові, а саме: перша – органічна – охоплює норми права, акти їх реалізації, форми, методи та правові відносини; друга – функціональна – включає юридичні факти, правову свідомість, акти тлумачення та застосування норм. Така конструкція дозволяє механізму забезпечувати втілення адміністративно-правових принципів у поведінці учасників правовідносин через сприйняття норм і їх практичне відтворення в соціально значущій діяльності шляхом дотримання та застосування [21, с. 275].

У контексті протидії корупції на публічній службі О. Онищук трактує механізм АПЗ та протидії як систему адміністративно-правових інструментів, що регулюють суспільні відносини у цій сфері. Він розглядає цей механізм як послідовний процес, який включає визначені етапи реалізації та конкретні складові елементи [22, с. 35-37].

В. Луговий, аналізуючи вдосконалення АПЗ щодо запобігання корупційним правопорушенням, виділяє низку чинників, що гальмують ефективну реалізацію законодавства. До них належать: недостатня концептуальна обґрунтованість стратегічних і тактичних аспектів антикорупційної політики, що створює системні прогалини та суперечності у програмних документах; низький рівень прогнозування; обмежене залучення фахівців із кримінології, економіки, бухгалтерського обліку, ІТ-технологій та інших галузей; надмірна орієнтація на діяльність правоохоронних органів; слабка ресурсна та наукова підтримка; відсутність аналізу і громадського обговорення результатів виконання програм; недостатня спрямованість антикорупційних заходів на конкретні сфери управління та пріоритетні напрями; некоректне формулювання цілей; формальний характер ідеологічних заходів; низький рівень диференціації запобіжних заходів щодо різних видів корупції; відсутність механізмів контролю та коригування програм у процесі реалізації; відсутність належного соціального контролю з боку громадськості [23, с. 46].

Ми вважаємо, що повна нейтралізація цих чинників у короткі терміни є вкрай складною, але досяжною. Для ефективного подолання таких перешкод необхідне комплексне поєднання превентивних заходів із каральними (примусовими) інструментами впливу.

У сучасних умовах основний набір адміністративно-правових інструментів для запобігання та протидії корупції формується через адміністративно-правові засади. За словами Д. Заброди, ці засади – це комплекс закріплених у нормах права характеристик суспільних процесів і правовідносин, що потребують врегулювання, і через них реалізуються відповідні адміністративно-правові заходи впливу.

Ми також поділяємо думку Ю. Дем'янчука, який підкреслює, що для формування дієвого та ефективного механізму застосування АПЗ запобігання та протидії корупції слід враховувати історичний і міжнародний досвід. Крім того, необхідно інтегрувати наукові розробки та кращі практики зарубіжних країн у сфері боротьби з корупцією, а також імплементувати рекомендації міжнародних організацій щодо нормотворчої діяльності та забезпечення ефективної роботи правоохоронних і антикорупційних органів для належного протидіяння корупційним проявам у ПС [24, с. 95].

Адміністративно-правові засоби в контексті запобігання та протидії корупції слід розглядати як центральний елемент механізму адміністративно-правового регулювання. У рамках цього механізму дослідники виділяють дві основні категорії таких засобів, що забезпечують превентивну та реактивну протидію корупційним проявам.

Виходячи з наведеного вище аналізу та сучасних умов, ми пропонуємо визначення АПЗ протидії корупції на публічній службі як цілісної системи нормативних, організаційних, інституційних, світоглядних та технологічних заходів, спрямованих на попередження, виявлення та припинення корупційних і суміжних правопорушень, притягнення винних до відповідальності та усунення умов і факторів, що сприяють їх вчиненню. Ця система реалізується через державні органи, ОМС, інститути громадянського суспільства та

міжнародні організації і закріплюється в адміністративно-правових нормах національного законодавства. Таким чином, запропоноване визначення є результатом системного аналізу теоретичних положень, законодавчих засад та сучасних тенденцій у сфері протидії корупції.

1.3 Нормативно-законодавче забезпечення боротьби з корупцією у публічній службі: значення адміністративно-правових норм

Адміністративно-правові норми виступають фундаментальним інструментом організації та забезпечення антикорупційної діяльності у публічній службі України. Вони формують чіткі правила поведінки для державних службовців, окреслюють алгоритми та процедури виконання службових обов'язків, а також встановлюють відповідальність за порушення антикорупційних вимог. Завдяки цим нормам державні органи та інші суб'єкти публічної адміністрації отримують юридично закріплені механізми для попередження корупційних проявів, своєчасного виявлення порушень, притягнення винних до відповідальності та усунення умов, що сприяють корупційним діям. Крім того, адміністративно-правові норми забезпечують системність і передбачуваність поведінки посадових осіб, створюють підґрунтя для формування довіри громадян до публічної влади та інтегрують превентивні, контролюючі й регулювальні функції в єдину комплексну систему антикорупційного управління.

В Україні сформовано комплекс нормативно-правових актів, що визначають правові засади протидії корупції у публічній службі. Основним із них є Закон України [3], який закріплює етичні стандарти діяльності держслужбовців, встановлює порядок декларування доходів та майнового стану, регламентує контроль за конфліктами інтересів і визначає процедури перевірки посадових осіб на наявність корупційних ризиків. Закон забезпечує системність антикорупційної політики, поєднуючи нормативно-правові,

організаційні та контрольні механізми, а також закладає основу для функціонування спеціалізованих інституцій – Національного антикорупційного бюро України (далі – НАБУ) та Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (далі – САП), відповідальних за розслідування корупційних правопорушень і притягнення винних до відповідальності [3].

Фундаментальне значення у формуванні ДАП набувають положення Конституції України, зокрема стаття 3, яка встановлює, що права і свободи людини та їхні гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Це означає, що створення та реалізація механізмів запобігання корупційним проявам у публічній службі повинні ґрунтуватися на принципах верховенства права, прозорості, підзвітності органів влади та захисту прав громадян [8].

Відповідно до положень Закону України [3], адміністративно-правові норми встановлюють для держслужбовців низку обов'язкових вимог. Зокрема, як зазначає О. Нестеренко, особи, які виконують функції держави, зобов'язані регулярно декларувати свої доходи, витрати, активи та зобов'язання. Така система декларування сприяє виявленню конфліктів інтересів і запобігає незаконному збагаченню [25, с. 93].

Закон також запроваджує заборону на прийняття подарунків, здатних вплинути на рішення державного службовця або виконання ним службових обов'язків. Це дозволяє попередити корупційні практики, пов'язані з наданням неправомірних переваг через матеріальні чи нематеріальні стимули.

Для контролю за дотриманням встановлених правил створено Національне агентство з питань запобігання корупції (далі – НАЗК), яке здійснює моніторинг декларацій, аналізує можливі конфлікти інтересів та забезпечує розслідування порушень.

Крім того, як наголошує І. Берестова, Закон передбачає комплексну систему відповідальності за порушення антикорупційного законодавства, яка включає адміністративні, дисциплінарні та кримінальні санкції. Державні службовці, що порушують закон, можуть бути позбавлені посад, оштрафовані, піддані дисциплінарним стягненням або притягнуті до кримінальної

відповідальності [26, с. 22].

Не можна оминати увагою і Закон України [3], який визначає адміністративно-правові засади забезпечення прозорості, ефективності та підзвітності публічної служби. Цей нормативно-правовий акт регламентує процедуру прийняття на держслужбу, встановлює принципи діяльності державних службовців, включно з вимогами щодо професійної компетентності, моральної та етичної доброчесності, а також регламентує порядок проходження службової підготовки і підвищення кваліфікації.

Закон передбачає механізми контролю та відповідальності за порушення антикорупційних норм, включно з дисциплінарними стягненнями, що спрямовані на попередження порушень і створення середовища, вільного від корупційних ризиків. Крім того, він закладає підґрунтя для формування системи внутрішнього контролю та моніторингу виконання службових обов'язків, що дозволяє виявляти недоброчесні дії на ранніх етапах та запобігати їхньому розвитку у системні порушення.

Важливо, що Закон «Про держслужбу» у поєднанні з антикорупційним законодавством, зокрема Законом України [3], створює комплексну правову базу, яка забезпечує не лише превентивні заходи, а й можливість ефективного реагування на виявлені порушення. Таким чином, він виступає ключовим інструментом формування професійної, підзвітної та доброчесної публічної служби, що є фундаментальною передумовою мінімізації корупційних проявів у держуправлінні [27].

Закон України «Про НАБУ» встановлює його правову основу діяльності як центрального органу виконавчої влади зі спеціальними повноваженнями. Його завдання полягає у системному запобіганні, виявленні, припиненні та розслідуванні корупційних та інших кримінальних правопорушень, що входять до сфери його підслідності. Закон також визначає функцію НАБУ щодо створення умов, які унеможливають повторне вчинення корупційних діянь, забезпечуючи не лише реактивну, а й превентивну складову діяльності органу [27].

Серед підзаконних актів, що регулюють антикорупційну діяльність, особливе значення мають постанови та розпорядження КМУ, розпорядження від 5 жовтня 2016 р. № 803-р «Деякі питання запобігання корупції в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади» встановлює стандарти прозорості та організованості при аналізі, плануванні та реалізації антикорупційних заходів у ключових міністерствах і центральних органах державної влади, таких як Міноборони, Мін'юст, Мінекономрозвитку, Мінагрополітики, Мінсоцполітики та інших [28].

Крім того, постанова КМУ від 4 березня 2023 р. № 220 «Про затвердження ДАП на 2023-2025 роки» визначає стратегічний напрямок боротьби з корупцією в умовах воєнного стану. Документ формулює мету забезпечити суттєве зниження рівня корупційних проявів, упорядкувати та систематизувати антикорупційну діяльність усіх органів державної влади та місцевого самоврядування, а також закласти передумови для ефективного післявоєнного відновлення України [29].

Ці підзаконні акти виступають інструментами практичної реалізації ДАП, перетворюючи загальні стратегічні принципи на конкретні організаційні, процедурні та контрольні заходи в публічній службі.

На підзаконному рівні ключову роль відіграють акти НАЗК, зокрема Положення про Єдиний держреєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення [30]. Документ встановлює порядок формування та ведення реєстру, забезпечення достовірності даних і надання відомостей з нього. Реєстр слугує інструментом контролю, превентивного запобігання правопорушенням і підвищення прозорості діяльності публічних службовців.

Особливе значення мають Загальні правила етичної поведінки держслужбовців та посадових осіб МС, затверджені наказом НАДС. Цей документ формує комплекс професійно-етичних стандартів і норм поведінки, що визначають діяльність посадових осіб у публічній службі. Правила спрямовані не лише на забезпечення належного виконання службових обов'язків та охорону прав і законних інтересів громадян, а й на профілактику

корупційних ризиків шляхом встановлення чітких етичних меж, запобігання зловживанням владою та зміцнення суспільної довіри до органів державної влади та місцевого самоврядування [31].

На міжнародному рівні Україна бере участь у численних угодах, спрямованих на протидію корупції. Зокрема, вона є стороною Конвенції ООН проти корупції, де вже у преамбулі зазначається занепокоєння держав щодо серйозних ризиків, які корупція створює для стабільності суспільств. Документ підкреслює, що корупційні практики підривають демократичні інститути, верховенство права, етичні цінності та справедливість, завдаючи шкоди сталому розвитку [32].

Особливе значення має Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією, яка визначає орієнтири для законодавства держав-учасниць, передбачаючи кримінальну відповідальність за хабарництво серед державних службовців, членів парламентів, іноземних посадовців, представників міжнародних організацій, суддів та посадових осіб міжнародних судів [33]. Це дозволяє уніфікувати антикорупційні стандарти та інтегрувати українське законодавство у світову практику запобігання і протидії корупції.

Отже, адміністративно-правові норми займають центральне місце у системі протидії корупції на публічній службі в Україні, визначаючи правила поведінки держслужбовців, механізми контролю та відповідальності за порушення антикорупційних вимог. Водночас існуюче законодавство, зокрема Закон України [3], має низку недоліків, зокрема обмежене охоплення сфер корупційних проявів, недостатньо ефективні механізми контролю, відсутність чітких процедур конфіскації незаконно набутого майна та слабкий захист викривачів. Для підвищення ефективності антикорупційного регулювання необхідне комплексне вдосконалення законодавчої бази, що передбачає чітке визначення всіх форм корупційних діянь, встановлення заборони корупційних дій, визначення відповідальних органів та інституцій, передбачення суворих і пропорційних санкцій, а також впровадження превентивних заходів: етичних стандартів поведінки, прозорості та доступу до інформації, декларування

майнових інтересів і конфліктів інтересів, підвищення антикорупційної культури держслужбовців та захист викривачів. Удосконалення адміністративно-правових засобів також передбачає застосування сучасних технологій для моніторингу, контролю та звітності, інтеграцію міжнародного досвіду і стандартів, а також забезпечення комплексного підходу, що поєднує превентивні й каральні механізми, що, у свою чергу, сприяє створенню прозорої, підзвітної та відповідальної публічної служби, яка ефективно запобігає корупції, притягує винних до відповідальності та зміцнює довіру громадян до державних інституцій.

Висновки по 1 розділу

У сучасних умовах корупція залишається однією з найсерйозніших загроз для держави та суспільства, особливо в сфері публічної служби. Її поширення підриває принципи правової держави, послаблює довіру громадян до інституцій влади та обмежує соціально-економічний розвиток. Корупційні ризики виникають там, де особи наділені владними або розпорядчими повноваженнями щодо державних ресурсів. Основним стимулом до корупційної поведінки зазвичай є прагнення отримати особисту вигоду, а стримувальним фактором – загроза викриття та юридичної відповідальності.

Корупція у публічній службі розглядається сучасними науковцями як комплексне соціально-правове явище, що характеризується системою ризиків та передумов, здатних порушувати законність та зменшувати ефективність державного управління. При цьому прояви корупції тісно пов'язані з особливостями політичного режиму, інституційною структурою держави та якістю адміністративно-правового регулювання.

Адміністративне право відіграє ключову роль у протидії корупції, оскільки регламентує діяльність органів влади та суб'єктів публічної служби, визначає межі їх повноважень та встановлює відповідальність за порушення. В Україні створено комплекс механізмів адміністративно-правового впливу, що

включає превентивні заходи, контрольні функції та заходи юридичної відповідальності.

Адміністративно-правові засоби є фундаментальними для формування ефективного механізму запобігання та протидії корупції. Вони поєднують нормативні, організаційні та інституційні елементи, а також включають моральні та світоглядні фактори, що впливають на поведінку посадових осіб. Такий системний підхід дозволяє забезпечити координацію дій антикорупційних органів, своєчасне виявлення порушень, притягнення винних до відповідальності та усунення умов, які сприяють корупції.

Нормативно-правове забезпечення антикорупційної політики, передусім через Закон України [3], створює юридичні рамки для поведінки службовців, встановлює процедури контролю та регламентує діяльність спеціалізованих органів, таких як НАБУ та САП. Адміністративно-правові норми забезпечують передбачуваність дій публічних службовців, інтегрують превентивні, контрольні та регулювальні функції, сприяють підвищенню довіри громадян до державної влади та зміцненню легітимності публічних інституцій.

Отже, корупція в публічній службі є багатовимірним явищем, що потребує системного підходу. Ефективна протидія цьому явищу базується на поєднанні превентивних та контрольних механізмів, інтеграції адміністративно-правових норм, належного інституційного забезпечення та постійного аналітичного супроводу. Такий підхід сприяє підвищенню ефективності публічного управління, забезпечує дотримання законності та зміцнює суспільну довіру до органів державної влади та місцевого самоврядування.

2 ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПУБЛІЧНОМУ СЕКТОРІ: ЗАРУБІЖНІ ПРАКТИКИ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

2.1 Зарубіжні практики протидії корупційним проявам у публічному секторі та перспективи їх застосування в Україні

Корупція традиційно розглядається як один із ключових чинників, що підривають економічну стійкість держави. Вона не лише сповільнює темпи економічного розвитку, а й формує несприятливий інвестиційний клімат, знижує конкурентоспроможність національної економіки та послаблює довіру бізнесу до державних інституцій. За умов глобалізованих економічних зв'язків і високої залежності України від міжнародного співробітництва, такі наслідки набувають особливої ваги.

У цьому контексті відмова від використання та адаптації зарубіжного досвіду протидії корупції може мати вкрай негативні результати. Світова практика доводить, що найефективніші антикорупційні механізми формувалися завдяки міждержавному обміну технологіями, управлінськими моделями, методиками моніторингу та оцінювання ризиків. Ігнорування цього потенціалу позбавляє Україну можливості запроваджувати доказові, перевірені часом рішення та повторювати успішні реформи інших країн.

Крім того, міжнародні організації та держави-партнери є ключовими джерелами фінансової, консультативної та технічної допомоги у сфері протидії корупції. Програми підтримки реформ, що реалізуються урядами США, країн ЄС, Світовим банком, МВФ, ЄБРР та іншими інституціями, нерозривно пов'язані з імплементацією міжнародних стандартів і кращих практик. Відмова від інтеграції цього досвіду може бути сприйнята як відхід від взятих міжнародних зобов'язань, що потенційно спричинить скорочення обсягів зовнішньої підтримки.

Нарешті, ізоляція від світових тенденцій у сфері ДАП здатна поставити

під загрозу імідж України як держави, що прагне демократичного розвитку, утвердження верховенства права та ефективного врядування. Це може зумовити сповільнення реформ, загострити структурні проблеми та поглибити економічні втрати. У результаті країна ризикує опинитися в ситуації, коли відсутність прогресу у сфері доброчесності стає бар'єром для інтеграції до європейського та глобального економічного простору.

Отже, відмова від перейняття й адаптації зарубіжного досвіду протидії корупції несумісна зі стратегічними інтересами України. Такий підхід не лише гальмує внутрішні перетворення, але й може спричинити суттєві політичні, економічні та іміджеві втрати, зменшуючи міжнародну підтримку та погіршуючи перспективи сталого розвитку держави.

Однією з фундаментальних передумов ефективної протидії корупції є максимальне забезпечення прозорості та підзвітності в системі публічної служби. Міжнародна практика переконливо демонструє, що інструменти відкритості, зокрема механізми фінансового та майнового декларування, суттєво знижують імовірність корупційних зловживань. Такі системи дозволяють суспільству здійснювати постійний контроль за статками посадовців, виявляти потенційні конфлікти інтересів і запобігати прихованим схемам незаконного збагачення.

Особливо показовим є досвід Фінляндії, яка стабільно входить до переліку найменш корумпованих держав світу. Одним із ключових чинників її успіху стала всеосяжна система електронного декларування, що забезпечує широкому загалу вільний доступ до даних про доходи та майновий стан публічних службовців. Прозорість інформації, її структурованість та зручність використання створили умови, за яких будь-які невідповідності або необґрунтовані статки можуть бути оперативно виявлені як антикорупційними органами, так і громадськістю. Такий підхід формує високий рівень довіри до державних інституцій та мінімізує простір для корупційних маніпуляцій.

Ще одним ключовим напрямом формування ефективної ДАП є активне залучення інститутів громадянського суспільства до контролю за діяльністю

органів влади. Суспільний моніторинг, незалежні громадські ініціативи та участь громадян у процесах нагляду за прозорістю держуправління суттєво посилюють здатність держави вчасно виявляти порушення та реагувати на корупційні ризики. Подібні механізми створюють додатковий рівень стримувань і противаг, який не дозволяє приховувати неправомірні дії в межах бюрократичної системи.

У цьому контексті показовим є досвід Швеції, де функціонує розвинена модель інформування про порушення – Whistleblower Act [34]. Вона забезпечує громадянам і представникам публічного сектору можливість повідомляти про можливі корупційні прояви, зловживання владою чи порушення службової етики на умовах повної конфіденційності. Закон гарантує інформаторам захист від будь-яких форм переслідування або дискримінації, що створює безпечне середовище для викриття неправомірних дій. Така система не лише стимулює активність громадян у боротьбі з корупцією, але й формує високий рівень довіри між державою та суспільством, забезпечуючи реальну підзвітність влади [34].

Ще однією невід’ємною умовою побудови дієвої системи запобігання та протидії корупції є наявність повністю незалежних та інституційно спроможних спеціалізованих антикорупційних органів. Світова практика демонструє, що ефективність ДАП значною мірою залежить від того, наскільки такі структури захищені від політичного втручання, мають реальні повноваження для проведення оперативно-розшукових заходів, доступ до необхідної інформації та можливість ініціювати кримінальне переслідування без зовнішнього тиску.

У багатьох європейських державах створені спеціалізовані агентства, діяльність яких спрямована на комплексне розслідування корупційних злочинів та зловживань у публічному секторі. Вони працюють як незалежні інституції, спираючись на чітко визначений мандат, власні процесуальні механізми та гарантії інституційної автономії. Такий підхід дозволяє забезпечити реальну неупередженість у розслідуванні корупційних правопорушень та мінімізує

ризика політичного тиску.

Показовими є приклади Головного антикорупційного бюро Угорщини та Нацбюро розслідувань Італії, які вважаються одними з найбільш результативних антикорупційних інституцій у ЄС. Обидва органи демонструють високий рівень автономності та компетентності, що дозволяє їм ефективно виявляти масштабні корупційні схеми, проводити комплексні розслідування і реально притягувати до відповідальності посадових осіб різного рівня. Такий досвід підтверджує необхідність інституційної незалежності та професійної спроможності антикорупційних органів як ключового чинника успішної боротьби з корупцією.

Одним із перспективних напрямів підвищення прозорості діяльності органів влади є запровадження інтегрованого електронного порталу, через який громадяни та суб'єкти господарювання зможуть подавати звернення, отримувати адміністративні послуги та відстежувати хід їх розгляду. Така цифрова платформа здатна забезпечити значне скорочення бюрократичних процедур, мінімізувати можливості для зловживань, прискорити комунікацію з органами влади та підвищити рівень відкритості й підзвітності державних інституцій.

Водночас, на наш погляд, ключовим елементом удосконалення антикорупційної інфраструктури є модернізація системи професійної підготовки та підвищення кваліфікації працівників публічної служби. Ефективне протидіяння корупції неможливе без сформованої професійної культури, етичної стійкості та здатності державних службовців оперативно реагувати на корупційні ризики. У цьому контексті надзвичайно цінним є залучення експертного потенціалу міжнародних партнерів, які можуть проводити спеціалізовані тренінги й навчальні програми з питань етики, комплаєнсу, антикорупційного законодавства та управління ризиками.

Особливого значення набуває створення системи сучасних навчальних продуктів – онлайн- та офлайн-курсів, практичних воркшопів, симуляцій та кейс-стаді, орієнтованих на реальні управлінські ситуації. Використання

інноваційних освітніх методик сприятиме формуванню у службовців не лише теоретичної обізнаності, а й практичних навичок виявлення, запобігання та нейтралізації корупційних проявів. У результаті це дозволить посилити професійну відповідальність кадрів та сформувати активну позицію працівників публічного сектору щодо нетерпимості до корупції.

Окремого розгляду потребує нормативно-правова база США, яка сформувала одну з найбільш розвинених систем запобігання корупції у публічній службі. Правове регулювання у цій сфері має багаторівневий характер і охоплює як федеральне законодавство, так і відомчі стандарти, що забезпечують комплексність підходу до контролю, відповідальності та етичної поведінки державних службовців. Основу відповідної системи становлять такі ключові акти (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Нормативно-правова база щодо протидії корупції на публічній службі в США [35-38]

Назва	Характеристика
1	2
Ethics in Government Act of 1978	один із фундаментальних законів, ухвалений після «Вотергейтського скандалу». Він запровадив обов'язкове фінансове декларування високопосадовців, створення незалежного Офісу урядової етики (Office of Government Ethics – OGE) та встановив чіткі вимоги щодо запобігання конфлікту інтересів. Саме цей закон сформував сучасні стандарти прозорості у публічному секторі США.
Foreign Corrupt Practices Act (FCPA) 1977	один із найбільш відомих у світі антикорупційних актів, що встановлює кримінальну та цивільну відповідальність за підкуп іноземних посадовців. Хоча він спрямований переважно на приватний сектор, його значення для публічної служби полягає у закріпленні принципів нульової толерантності до корупції та високих стандартів корпоративної етики у взаємодії з державними інституціями.
Government Accountability Office (GAO) Act та інші нормативні акти	регламентують діяльність Рахункової палати США (GAO), формують інституційні засади зовнішнього аудиту, контролю виконання державних програм і використання бюджетних коштів. GAO є незалежним органом Конгресу, що забезпечує прозорість, підзвітність і мінімізацію ризиків зловживань.
Inspector General Act of 1978	передбачив створення системи інспекторів-генералів у федеральних агенціях. Ці посадові особи мають широкі повноваження для проведення внутрішніх розслідувань, виявлення шахрайств, зловживань та неефективного використання ресурсів. Наявність таких інститутів забезпечує інституційну незалежність контролю та системність внутрішнього аудиту.

Назва	Характеристика
1	2
Standards of Ethical Conduct for Employees of the Executive Branch (1992)	це детальний кодекс етичної поведінки, який регулює питання подарунків, конфлікту інтересів, приватних фінансових зв'язків, позаслужбової діяльності та взаємодії службовців з приватними особами. Кодекс є обов'язковим до виконання та забезпечується системою регулярного навчання, атестації й перевірок.

У сукупності зазначені акти формують багаторівневу модель, що поєднує прозорість, підзвітність, незалежний аудит, етичне регулювання і дієві механізми відповідальності. Така система, на нашу думку, може бути корисною для адаптації в українських умовах – передусім у частині інституційної незалежності органів контролю, підвищення стандартів етичної поведінки та поглиблення практик внутрішнього й зовнішнього аудиту.

Також нами був проаналізований досвід Великої Британії у побудові сучасної та ефективної системи протидії корупційним проявам. У цій державі питання запобігання корупції, забезпечення доброчесності публічної служби та підвищення стандартів етичної поведінки врегульовуються низкою фундаментальних нормативно-правових актів, які формують комплексну й інституційно стійку модель регулювання (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Нормативно-правові акти щодо протидії корупції в Англії [30-43]

Назва документу	Характеристика
1	2
The United Kingdom Bribery Act	Вважається одним із найжорсткіших антикорупційних законів у світі. Він встановлює кримінальну відповідальність за активний та пасивний підкуп, пропонує чіткі визначення корупційних правопорушень та передбачає відповідальність не лише фізичних, а й юридичних осіб за недотримання процедур запобігання корупції. Закон також визначає обов'язок організацій запроваджувати «адекватні механізми» (adequate procedures) для запобігання корупції, що стимулює високий рівень комплаєнсу як у державному, так і приватному секторах.
Public Interest Disclosure Act (PIDA) 1998	Забезпечує правовий захист викривачів корупції та інших неправомірних дій у державних органах. Закон гарантує захист від звільнення чи переслідувань на робочому місці, що підвищує здатність державної служби до самоочищення та сприяє виявленню корупційних ризиків на ранніх етапах

Назва документу	Характеристика
1	2
Ministerial Code та Civil Service Code	кодифіковані набори етичних норм і стандартів поведінки для членів уряду та державних службовців. Вони закріплюють принципи доброчесності, прозорості, підзвітності, політичної нейтральності та служіння суспільним інтересам. Порушення кодексів може призвести до дисциплінарної відповідальності або відставки посадових осіб, що створює високі стандарти етичної поведінки у виконавчій владі
National Audit Act	Суттєвий вплив на архітектуру антикорупційної політики мають акти, що регулюють фінансовий контроль і прозорість управління державними ресурсами, зокрема National Audit Act 1983 та акти, що визначають повноваження National Audit Office (NAO). Цей орган забезпечує незалежний аудит державних витрат, аналіз ефективності державних програм та розслідування можливих фінансових зловживань.
Register of Members' Financial Interests	Регламентується парламентськими нормами. Депутати Палати громад зобов'язані декларувати свої фінансові інтереси, подарунки, поїздки та інші обставини, що можуть впливати на їхню діяльність. Відповідні механізми контролю забезпечує Парламентський комісар з питань стандартів (Parliamentary Commissioner for Standards)

Досвід Великої Британії є релевантним для адаптації в Україні, особливо у частині вдосконалення інституційного механізму контролю, посилення ролі етичних кодексів та забезпечення реальних гарантій для викривачів корупції.

На наш погляд, одним із найперспективніших напрямів удосконалення антикорупційної системи в Україні є імплементація елементів моделей контролю та аудиту, які давно довели свою ефективність у таких країнах, як США та Швеція. Йдеться насамперед про чітко структурований зовнішній та внутрішній нагляд, залучення незалежних аудиторських інституцій, регулярні ретроспективні перевірки та встановлення механізмів, що унеможливають політичний тиск на процеси контролю. Подібні інструменти забезпечують високу якість управлінських рішень, знижують ризики корупційних зловживань і посилюють підзвітність державних органів.

Доцільним є також запозичення досвіду скандинавських країн – насамперед Швеції та Норвегії – які побудували свою ДАП на потужному етичному фундаменті. У цих державах існують чітко визначені стандарти професійної поведінки посадових осіб, обов'язкова практика відкритого

декларування доходів, а також суспільно схвалена культура нетерпимості до будь-яких проявів зловживань владою. Поєднання прозорості, високих етичних вимог та доступності інформації про майновий стан посадовців формує ефективне середовище превенції, у якому ризик прихованого збагачення суттєво зменшується.

Проведений аналіз підтверджує, що успішна протидія корупції неможлива без політично незалежних та функціонально спроможних антикорупційних органів. Досвід багатьох країн свідчить, що спеціалізовані установи, які займаються розслідуванням корупційних правопорушень, демонструють реальні результати лише тоді, коли їх діяльність захищена від зовнішнього впливу та підкріплена чітким законодавчим мандатом.

Вивчення нормативно-правових актів США, Великої Британії й інших демократичних держав виявило потребу подальшого вдосконалення етичних стандартів публічної служби в Україні. Особливо важливо розширити правове визначення різновидів корупційного підкупу, враховуючи практики, що вже успішно діють за кордоном.

Таким чином, міжнародні приклади показують, що подальша розбудова українського антикорупційного законодавства має бути спрямована на посилення морально-етичної складової та уточнення меж допустимої поведінки посадових осіб. Це забезпечить більшу передбачуваність правових норм і сприятиме формуванню доброчесної та професійної публічної служби.

2.2 Аналіз динаміки адміністративно-правового забезпечення протидії корупційним проявам у публічній службі

В умовах сучасного розвитку публічної служби ефективна протидія корупційним проявам є одним із ключових чинників підвищення прозорості та результативності держуправління. За період 2022-2025 років спостерігається поступове зміцнення системи протидії корупції у публічній службі. Зокрема, ухвалення ДАП на 2023-2025 роки та її погодження з більш ніж 140 зацікавленими органами свідчать про системний підхід держави до планування та координації антикорупційних заходів. Поступове впровадження електронних систем подання декларацій, залучення громадськості до моніторингу реалізації програм та вдосконалення процедур контролю дозволяють підвищити ефективність заходів і зміцнити відповідальність посадових осіб.

Аналіз динаміки виконання антикорупційних заходів за 2022–2025 роки (таблиця 2.3) демонструє позитивні тенденції у розвитку нормативно-правової бази, проте водночас виявляє певні проблеми: затримки у реалізації окремих заходів, обмеженість ресурсів та потребу у додатковому підвищенні кваліфікації публічних службовців. Такий аналіз дає змогу оцінити рівень адміністративно-правового забезпечення протидії корупції, визначити сильні сторони та слабкі місця системи, а також окреслити пріоритетні напрями її вдосконалення на найближчі роки.

Зміни у динаміці забезпечення протидії корупції обумовлені кількома ключовими факторами. Перш за все, існує нагальна потреба підвищення прозорості діяльності публічних службовців та оптимізації процедур контролю за дотриманням антикорупційного законодавства. Важливу роль відіграє активне залучення громадськості до обговорення, моніторингу та оцінки виконання антикорупційних програм, що сприяє відкритості процесів державного управління та підвищенню довіри до інституцій влади. Додатково, розвиток електронних систем подання декларацій та моніторингу діяльності службовців дозволяє підвищити ефективність контролю, зменшити ризик

порушень та забезпечити своєчасне реагування на потенційні корупційні ризики.

Таблиця 2.3 – Динаміка АПЗ протидії корупційним проявам у публічній службі (2022–2025 роки)

Рік	Нормативно-правові акти та програми	Основні заходи у публічній службі	Відповідальні органи	Ключові результати/зауваження
2022	Закон «Про запобігання корупції», Антикорупційна стратегія 2021–2025	Початок реалізації стратегічних заходів, громадські обговорення	НАЗК, КМУ	Формування методології оцінки ризиків корупції
2023	Державна антикорупційна програма (ДАПр) 2023–2025	Визначення заходів, строків, виконавців, ресурсів; громадські обговорення	НАЗК, КМУ, 140 органів	Систематизація заходів, впровадження контролю виконання
2024	Проміжні зміни/оновлення регламентів публічної служби	Виконання заходів ДАПр, оновлення регламентів декларування та конфлікту інтересів	НАЗК, органи влади	Часткове виконання заходів, необхідність аудиту та контролю
2025	Планові проміжні звіти ДАПр	Підготовка до фінальної оцінки ефективності; інтеграція міжнародного досвіду	НАЗК, КМУ	Оцінка виконання ДАПр, рекомендації щодо покращення прозорості

Реалізація цих заходів дала змогу поступово покращити виконання антикорупційних ініціатив, посилити систему відповідальності посадових осіб та підвищити ефективність діяльності НАЗК у сфері контролю. Водночас, аналіз показує, що залишаються проблемні аспекти: спостерігаються затримки у впровадженні окремих заходів, обмеженість матеріальних та кадрових ресурсів, а також потреба у додатковому підвищенні кваліфікації публічних службовців.

Отже, у 2022-2025 роках спостерігається поступове формування комплексної системи АПЗ протидії корупційним проявам у публічній службі.

До пріоритетних завдань на наступні роки належать: удосконалення нормативно-правових механізмів, активізація громадського контролю, впровадження електронних інструментів моніторингу та оцінки результативності антикорупційних заходів, що в комплексі дозволить забезпечити стійке зниження корупційних ризиків та підвищити ефективність публічної служби.

Аналіз офіційних звітів і повідомлень за 2024-2025 роки підтверджує тенденцію до зміцнення антикорупційних інститутів у публічній службі. З одного боку, зростає кількість нормативних актів та внутрішніх регламентів, а з іншого – дедалі активніше використовуються цифрові інструменти контролю (табл. 2.4) (дод. А, Б).

Аналіз представлених даних за період 2022-2025 років демонструє поступове посилення антикорупційного контролю в публічній службі України та ефективне впровадження ризик-орієнтованого підходу до аудиту декларацій. У 2022 році у кампанії декларування було подано 649 тис. декларацій, у 2023 році цей показник зріс до 664 тис., що свідчить про стабільне охоплення службовців обов'язком подачі декларацій та про підвищену увагу до дотримання антикорупційних норм.

Одночасно кількість повних перевірок декларацій поступово зростала: у 2022 році НАЗК розпочало 86 перевірок за деклараціями 2021–2022 років, у 2023 році перевірки охоплювали декларації за 2022–2023 роки, а в березні 2024 року було проведено 92 перевірки за новим ризик-орієнтованим підходом. У 2025 році завершено 76 повних перевірок, з яких 53 % виявили порушення на загальну суму понад 274 млн грн. Така динаміка свідчить про підвищення якості та ефективності аудиту, зосередження ресурсів на деклараціях з найбільшими ризиками та поступове вдосконалення системи контролю.

Щодо ризик-орієнтованого підходу, у 2023 році НАЗК оголосило про його впровадження, а до 2025 року він став основним методом відбору декларацій для перевірок, що дозволило підвищити результативність контролю: у всіх перевірених деклараціях за вересень 2025 року було виявлено порушення,

а в багатьох випадках – недостовірні відомості. Це свідчить про більш адресне використання ресурсів і фокус на високоризикових суб'єктах декларування.

Таблиця 2.4 – Порівняльні показники антикорупційного контролю (2022–2025) [44]

Напрямок	2022	2023	2024	2025	Динаміка / коментарі
Кампанії декларування	649 тис декларацій	664 тис декларацій	Виявлено недостовірні відомості на 3,8 млрд грн, у тому числі незаконне збагачення 192,1 млн грн	75 повних перевірок декларацій, 57% – недостовірні відомості	Збільшення обсягів перевірок, поступове посилення контролю та виявлення порушень
Повні перевірки декларацій (аудит)	86 перевірок (за деклараціїми 2021–2022 рр.)	Активні перевірки декларацій за 2022–2023 рр.	92 перевірки за новим ризик-орієнтованим підходом	76 перевірок, 53% виявлено порушень на понад 274 млн грн	Тренд на збільшення повних перевірок, впровадження ризик-орієнтованого підходу
Контроль за ризик-орієнтованим підходом	Початок впровадження ризик-орієнтованого відбору	Продовження застосування ризик-орієнтованого підходу	Активне використання рейтингового відбору декларацій	Порушення виявлені у всіх деклараціях, повідомлення передано правоохоронним органам	Ефективність контролю зростає, зосередження ресурсів на найбільш ризикових деклараціях
Інформаційна відкритість	–	Перехід на нові підходи до декларування та публічного доступу	–	–	Відкритість інформації покращує прозорість та довіру до системи

Що стосується інформаційної відкритості, у 2023 році НАЗК повідомляло про перехід на нові підходи до декларування та публічного доступу до даних, що сприяло підвищенню прозорості та довіри до публічних службовців і

державних інституцій.

Таким чином, динаміка антикорупційних заходів за 2022–2025 роки відображає комплексну тенденцію до посилення контролю, активного впровадження ризик-орієнтованого підходу та підвищення прозорості діяльності публічних службовців, що створює основу для ефективного адміністрування антикорупційної політики та зниження потенційних корупційних ризиків.

Також спостерігається поступове підвищення ефективності виконання ДАП України. Згідно з даними НАЗК, на кінець 2024 року було реалізовано близько 36,6 % заходів програми, що демонструє початкове формування системного підходу до планування та виконання антикорупційних ініціатив. Станом на II квартал 2025 року частка виконаних заходів зросла до приблизно 45,9 %, що пояснюється завершенням частини заходів, що перебували в процесі впровадження. При прогнозуванні завершення більшої частини заходів, що знаходяться на стадії виконання, до кінця 2025 року очікуваний рівень реалізації ДАП може досягти 55–60 %. Водночас частина заходів залишатиметься невиконаною через адміністративні та ресурсні обмеження.

Прогнозоване зростання виконання заходів програми відображає позитивну динаміку системи антикорупційного контролю в публічній службі, але одночасно підкреслює потребу у додаткових зусиллях для прискорення впровадження складних або ресурсомістких пунктів. Для цього рекомендується активізувати роботу над заходами, що перебувають у процесі виконання, переглянути заходи, які не розпочаті, а також за потреби залучити міжнародну технічну допомогу та експертні ресурси.

Графічне відображення динаміки виконання ДАП на 2022–2025 роки дозволяє наочно продемонструвати тенденцію до поступового посилення антикорупційного контролю та підвищення ефективності реалізації програми (рис. 2.1):

Рис. 2.1 – Динаміка виконання ДАП за 2022-2025 роки [44]

Корупція залишається однією з головних загроз ефективності публічної служби в Україні, підриваючи довіру громадян до державних інституцій, стримуючи економічний розвиток і обмежуючи прозорість використання бюджетних коштів. На національному рівні протидія корупції здійснюється через комплексне законодавство, зокрема закон [3], впровадження електронного декларування доходів і майна посадових осіб та залучення громадськості до контролю за виконанням антикорупційних заходів. Цей підхід забезпечує системність та створює правову основу для запобігання та виявлення корупційних ризиків.

На місцевому рівні, зокрема в Кривому Розі, прозорість діяльності виконавчих органів влади реалізується через публікацію рішень виконкому, розпоряджень міського голови та фінансових даних на офіційних порталах відкритих даних. Деякі райони міста, як-от Металургійний та Тернівський, публікують інформацію про електронні петиції, бюджетні програми та інші показники діяльності органів влади, що створює базу для громадського моніторингу. Проте наразі антикорупційні дані, такі як декларації посадовців або результати аудиту, не інтегровані до систем відкритих даних у повному обсязі, що обмежує можливості мешканців для ефективного контролю.

Аналіз національного та локального рівнів показує, що забезпечення

прозорості у публічній службі вимагає поєднання законодавчих механізмів, цифрових інструментів та активної участі громадськості. Для Кривого Рогу пріоритетними заходами є: розширення публікації відкритих даних, включення до них декларацій, звернень щодо корупційних ризиків та результатів аудиту; створення інтерактивної платформи або дашборду для аналізу антикорупційних даних; залучення громадськості і експертів до системного моніторингу та оцінки ефективності антикорупційних заходів.

Реалізація цих кроків дозволить не лише підвищити прозорість і підзвітність місцевої влади, а й створити умови для більш ефективного запобігання корупційним проявам та підвищення довіри громадян до органів публічної влади.

Таким чином, у 2022–2025 роках спостерігалось поступове зміцнення системи протидії корупції в публічній службі через впровадження ДАП, електронного декларування та залучення громадськості до моніторингу. Використання ризик-орієнтованого підходу підвищило ефективність контролю та фокус на найбільш ризикових випадках. Водночас залишаються проблеми з ресурсами, виконанням окремих заходів і підвищенням кваліфікації службовців. Подальші кроки мають включати розширення відкритих даних, інтеграцію аудиту та декларацій, а також активне залучення громадськості для зміцнення прозорості та довіри до органів влади.

2.3 Напрями удосконалення адміністративного законодавства, яке регламентує протидію корупційним проявам у публічній службі

Корупція залишається однією з найсерйозніших загроз для сучасної України, підбиваючи основи демократії, порушуючи верховенство права та обмежуючи економічний розвиток. Її прояви в публічному секторі призводять до втрати довіри громадян до державних інституцій, зниження ефективності управління ресурсами та відлякування іноземних інвесторів. Крім того,

корупція створює умови для соціальної напруженості, політичної нестабільності та знецінення демократичних процесів [45, с. 9].

Науковці наголошують, що без системного вдосконалення АПЗ протидії корупції ці ризики тільки зростатимуть. С. Падалка зазначає, що зловживання публічними повноваженнями здатне підірвати демократичні інститути, зменшити довіру громадян до влади та спричинити соціально-політичні конфлікти [46, с. 88]. Д. Клименко додає, що високий рівень корупції стримує економічне зростання, обмежує ефективність управління державними ресурсами та відлякує іноземних інвесторів [46, с. 35].

Отже, корупційні прояви одночасно створюють політичні, соціальні та економічні загрози, що підкреслює нагальну потребу вдосконалення законодавства, підвищення прозорості та підзвітності публічних службовців на всіх рівнях держуправління.

Недостатня боротьба з корупцією ставить під загрозу міжнародний авторитет України та її сприйняття як надійного партнера на глобальній арені. Корупційні прояви не лише обмежують інвестиційну привабливість і розвиток туризму, а й підривають довіру міжнародних організацій до здатності країни виконувати свої зобов'язання.

Т. Тагарєв підкреслює, що ефективна антикорупційна політика є критерієм для отримання підтримки від інших держав та міжнародних інституцій. Ігнорування цього аспекту може призвести до зменшення фінансової допомоги, обмеження участі у міжнародних програмах та проєктів, а також до втрати стратегічної підтримки [48, с. 390].

Разом із тим, О. Койдель застерігає, що корупція всередині самих антикорупційних органів створює замкнуту систему безкарності, у якій законність розслідувань і судових рішень стає сумнівною. Така ситуація послаблює довіру громадськості та міжнародних партнерів до антикорупційних інституцій і підриває ефективність усієї системи боротьби з корупцією [49, с. 12].

Таким чином, боротьба з корупцією є не лише питанням внутрішньої

справедливості, а й ключовим елементом збереження міжнародного авторитету, економічної стабільності та стратегічної підтримки України на глобальній арені.

Щоб уникнути масштабних негативних наслідків корупції для держави, критично необхідно терміново вдосконалити АПЗ у сфері протидії корупції на публічній службі. Це включає зміцнення незалежності антикорупційних органів, запровадження прозорих і жорстких правил декларування доходів та майна, створення ефективних механізмів розслідування корупційних правопорушень, а також активне формування правової культури та антикорупційної свідомості серед населення. Відсутність таких змін ризикує не лише підірвати ефективність державного управління, а й послабити довіру громадян і міжнародних партнерів.

Аналіз сучасних зрушень у правовому регулюванні антикорупційної діяльності в Україні свідчить про рішучу позицію держави у боротьбі з корупцією, відзначає А. Петровська. Для досягнення реальної ефективності цієї боротьби адміністративно-правові норми мають бути чіткими, зрозумілими та доступними для всіх публічних службовців. Крім того, надзвичайно важливим є посилення контролю та системи звітності: регулярне подання декларацій про доходи та майно дозволяє запобігати незаконному збагаченню, своєчасно виявляти конфлікти інтересів і підвищувати відповідальність державних службовців, що в цілому зміцнює довіру громадян і прозорість державного управління [50, с. 73].

Ми пропонуємо вважати цифровізацію держуправління ключовим механізмом протидії корупції та підвищення прозорості надання адміністративних послуг у публічній службі. На нашу думку, закріплення електронних систем у окремому Цифровому кодексі України дозволить встановити чіткі правила електронного документообігу, надання електронних послуг та електронного урядування. Реалізація цієї пропозиції безпосередньо знизить корупційні ризики, підвищить підзвітність публічних службовців та значно зміцнить ефективність і прозорість державного управління. Відсутність

такої системи залишає відкритими шляхи для корупційних проявів, що підкреслює критичну важливість нашої ініціативи для модернізації публічної служби.

Міжнародне співробітництво стає ключовим фактором ефективної протидії корупції у публічній службі, тому його нормативно-правове закріплення в Україні набуває особливої важливості. Ми пропонуємо передбачити принцип підвищення ефективності такої співпраці як базовий у Законі України [3] та відповідних підзаконних актах. Доцільно інтегрувати у національне законодавство положення міжнародних актів декларативно-обов'язкового характеру, серед яких Кримінальна і Цивільно-правова конвенції про корупцію, Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи щодо кодексів поведінки державних службовців (2000 р.) та правил боротьби з корупцією у фінансуванні політичних партій і виборчих кампаній (2003 р.), а також Антикорупційна ініціатива ЄС, реалізована за підтримки ЄС і Міністерства закордонних справ Данії.

Крім того, важливо забезпечити широке висвітлення напрямів міжнародного співробітництва у межах ДАП чи стратегії, що дозволить впровадити системний підхід до обміну інформацією та кращими практиками з іншими країнами, підвищуючи ефективність протидії корупції та зміцнюючи підзвітність публічної служби.

Підвищення ефективності антикорупційного контролю в Україні потребує комплексного підходу, що включає як вдосконалення законодавства, так і зміцнення практичних механізмів його реалізації. К. В. Воронежський наголошує на двох ключових напрямках: по-перше, формування повністю незалежних антикорупційних органів, вільних від впливу будь-яких державних структур чи посадових осіб; по-друге, делегування частини антикорупційних функцій ОМС та громадам, що забезпечить швидке припинення корупційних правопорушень та оперативний обмін інформацією на загальнодержавному рівні [51].

Водночас, на думку Т. Василевської, критично важливим є забезпечення

ефективності механізмів реалізації антикорупційного законодавства, що передбачає постійне вдосконалення системи контролю за його дотриманням [52, с. 353]. В. Голуб додає, що закони у цій сфері повинні бути чіткими, узгодженими та орієнтованими на досягнення конкретних результатів, враховувати міжнародні стандарти та інтегрувати досвід інших країн для підвищення ефективності національного законодавства [53, с. 196].

Ми пропонуємо інноваційний підхід до розвитку етичних стандартів у публічній службі, який поєднує формування етичного лідерства та виховання високої морально-етичної культури серед державних службовців. Нові стандарти поведінки мають максимально запобігати конфліктам інтересів і проявам корупції, одночасно передбачаючи надійні механізми незалежного контролю за їх виконанням.

Ключовим елементом цього підходу є чітке визначення ознак та складових етичного лідерства в системі публічної служби, що слід закріпити у відповідних правилах поведінки для державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування. Додатково, доцільно внести зміни до п. 11 ст. 8 Закону України «Про держслужбу», уточнивши, що службовець має постійно підвищувати професійну компетентність, етичну та естетичну культуру, а також удосконалювати організацію своєї діяльності.

Реалізація цього комплексу заходів дозволяє інтегрувати законодавчі, організаційні та освітньо-культурні механізми, підвищуючи прозорість і підзвітність публічної служби, зменшуючи корупційні ризики та зміцнюючи довіру суспільства до державних інституцій.

Підвищення ефективності держуправління вимагає перш за все вдосконалення адміністративних процедур та послуг для громадян і бізнесу через їх спрощення та чітке регламентування. С. М. Балабан зазначає, що дублювання та перехреснення функціональних повноважень призводить до неясності розподілу відповідальності, роздування управлінського апарату, неефективного використання коштів, а також подвійного обліку та заліку одних і тих самих показників різними структурами [54, с. 152]. Удосконалення цих

процедур сприятиме підвищенню прозорості, відповідальності та загальної ефективності публічного управління.

Стратегічно важливим напрямом правового регулювання протидії корупції у публічній службі є системне формування антикорупційної культури серед громадян. Ми пропонуємо закріпити на рівні підзаконних нормативних актів механізми, що стимулюють розвиток освітніх і наукових інституцій, підвищують обізнаність населення щодо шкоди корупції та її місця у системі суспільних цінностей. Впровадження цілеспрямованих освітніх стратегій та визначення пріоритетних наукових напрямів дозволить створити ефективну платформу для формування стійких антикорупційних практик та цінностей у державі.

Нами запропоновано концептуальний підхід до законодавчого зміцнення громадського контролю у публічній службі, який поєднує адміністративно-правове регулювання та розвиток громадянського активізму. Сутність цієї новизни полягає у тому, що пропонується чітко визначити предмет, суб'єктів та механізми здійснення громадського контролю у тексті Закону України «Про держслужбу». Це дозволить формалізувати участь громадян і громадських організацій у моніторингу діяльності державних службовців, запобіганні корупційним проявам та підвищенні відповідальності посадових осіб.

У рамках запропонованого підходу наголошується на необхідності інтеграції громадського контролю з іншими адміністративно-правовими механізмами. Зокрема, передбачено поєднання законодавчих норм з розвитком культури громадянського активізму, що дозволяє не лише формально контролювати діяльність органів влади, а й активно залучати суспільство до висвітлення порушень, аналізу результатів публічної служби та формування суспільної думки.

Практична значущість цієї новизни полягає у створенні системного механізму, який забезпечує (рис. 2.2):

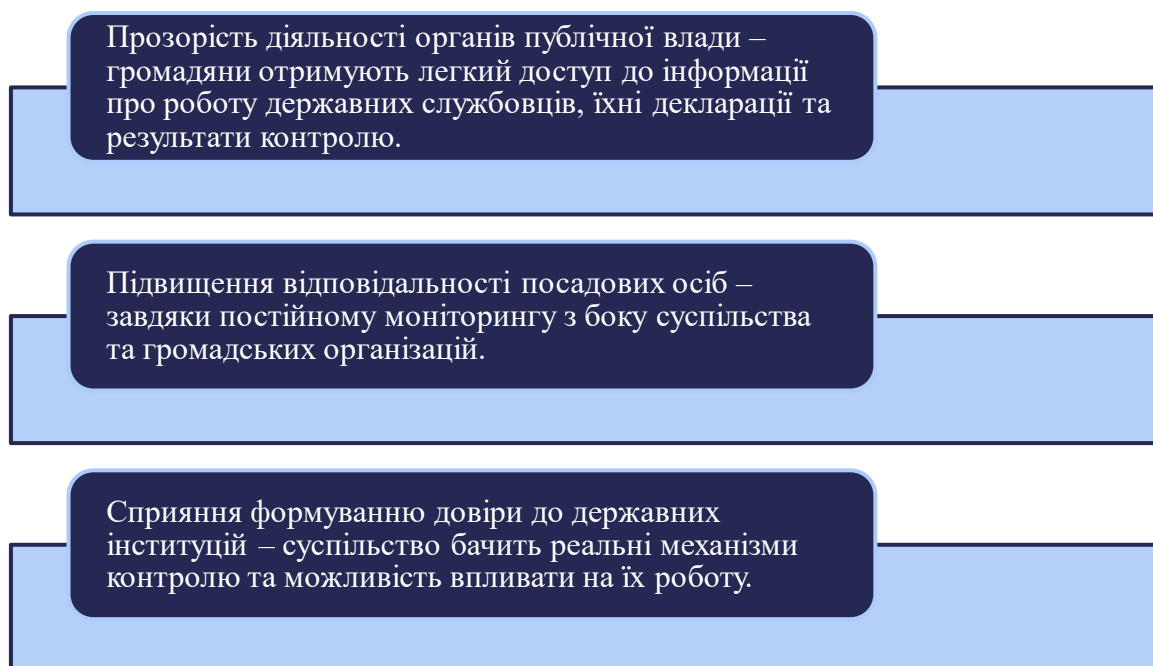

Рис. 2.2 – Механізми забезпечення прозорості, підзвітності та довіри через громадський контроль

Запропоновані зміни сприяють ефективній інтеграції громадського контролю в систему АПЗ публічної служби, формуючи комплексний підхід до підвищення прозорості, підзвітності та ефективності держуправління, а також зниження ризиків корупційних проявів. На практичному рівні це передбачає створення інтерактивних публічних платформ, що забезпечують громадянам доступ до декларацій доходів і майна посадових осіб, результатів перевірок та звітів про виконання державних програм. Водночас важливо залучати громадські організації до оцінки антикорупційних заходів, надаючи їм можливість брати участь у моніторингу процедур та розробці рекомендацій щодо вдосконалення публічної служби.

Додатковим інструментом є впровадження електронних дашбордів та систем звітності, які дозволяють у реальному часі відстежувати хід виконання державних програм, бюджетні витрати та результати діяльності посадових осіб. Це забезпечує оперативну оцінку ефективності роботи органів влади як громадянами, так і експертним середовищем. Важливою складовою є механізми зворотного зв'язку, що дозволяють громадянам повідомляти про корупційні прояви або порушення службових обов'язків з подальшим публічним

відображенням статусу розгляду звернень.

Комплексне застосування цих заходів, включаючи регулярне оприлюднення звітів про діяльність органів влади, сприяє формуванню системного механізму громадського контролю, підвищенню довіри суспільства до публічної служби та створенню умов для своєчасного запобігання та ефективного реагування на корупційні ризики. Таким чином, запропоновані зміни забезпечують цілісну взаємодію адміністративно-правових інструментів та громадського нагляду, що є ключовим для модернізації системи публічного управління.

Таким чином, запропонований підхід до інтеграції громадського контролю у систему АПЗ публічної служби створює комплексний механізм, який поєднує прозорість, підзвітність та ефективність держуправління. Впровадження інтерактивних платформ для моніторингу діяльності посадових осіб, участь громадських організацій у контролі, електронні дашборди та механізми зворотного зв'язку дозволяють громадянам отримувати оперативну інформацію, впливати на процеси управління та своєчасно реагувати на корупційні прояви. Національна практика наразі не містить системної реалізації такого комплексного підходу, що підкреслює його наукову та практичну новизну. Реалізація запропонованих заходів сприятиме зміцненню довіри суспільства до державних інституцій, підвищенню відповідальності посадових осіб і створенню умов для стійкого зниження корупційних ризиків у публічній службі України.

Висновки до розділу 2

Протидія корупції є ключовим фактором підвищення прозорості та ефективності публічної служби. У 2022–2025 роках спостерігалось поступове зміцнення антикорупційної системи, зокрема через прийняття ДАП 2023-2025 років, впровадження е-декларування та залучення громадськості до моніторингу. Використання ризик-орієнтованого підходу до перевірки

декларацій підвищило ефективність контролю та спрямувало ресурси на найбільш ризикові випадки.

Попри позитивну динаміку, залишаються проблеми: затримки у виконанні окремих заходів, обмеженість ресурсів та потреба у підвищенні кваліфікації службовців. На локальному рівні, зокрема в Кривому Розі, прозорість забезпечується публікацією рішень та фінансових даних, проте інтеграція антикорупційної інформації у відкриті дані потребує вдосконалення.

Пріоритетними напрямками для подальшого вдосконалення є розширення відкритих даних, інтеграція результатів аудиту та декларацій, створення аналітичних платформ і активне залучення громадськості. Це дозволить знизити корупційні ризики, підвищити підзвітність органів влади та зміцнити довіру громадян.

Проведений аналіз підтверджує, що корупція залишається серйозною загрозою ефективності публічної служби, довірі громадян і розвитку країни. Незважаючи на вдосконалення законодавства та розвиток електронних систем контролю, на практиці спостерігаються проблеми з реалізацією антикорупційних заходів і недостатньою підготовкою службовців. Запропонована модель інтегрує громадський контроль у АПЗ публічної служби, забезпечуючи прозорість діяльності, підзвітність посадових осіб та оперативне виявлення порушень. Використання відкритих платформ, доступ до декларацій і залучення громадськості дозволяє підвищити довіру до державних інституцій і ефективність управління. Для подальшого розвитку доцільно удосконалювати нормативно-правову базу, розвивати етичну культуру службовців та забезпечити системну взаємодію з громадськими організаціями. У сукупності ці заходи створюють комплексну систему контролю та стійкий фундамент для антикорупційної політики в Україні.

ВИСНОВОК

Корупція залишається однією з найбільш гострих та системних проблем сучасної держави та суспільства, особливо в сфері публічної служби. Вона підриває принципи правової держави, обмежує соціально-економічний розвиток, знижує довіру громадян до органів влади та сприяє формуванню несприятливого інституційного середовища. Основними чинниками проявів корупції є концентрація владних і розпорядчих повноважень, прагнення до особистої вигоди та недосконалість законодавчого регулювання, що створює правові прогалини і дозволяє уникати належної відповідальності. Навіть поодинокі випадки корупційної поведінки здатні мати системний ефект, особливо коли вони виникають у ключових секторах держуправління. При цьому прояви корупції тісно пов'язані з особливостями політичного режиму, інституційною структурою держави та якістю адміністративно-правового механізму.

Адміністративне право відіграє ключову роль у протидії корупції, оскільки воно регламентує діяльність органів влади та посадових осіб, визначає межі їх повноважень і встановлює правові механізми відповідальності. В Україні створено комплекс адміністративно-правових засобів, що включає превентивні, контрольні та регулятивні механізми. Превентивні засоби передбачають обмеження та заборони для службовців, запобігання конфліктам інтересів, регламентування декларування доходів і майна, а також контроль за дотриманням цих вимог. Контрольні та регулятивні механізми забезпечують виявлення порушень, притягнення винних до відповідальності та усунення умов, що сприяють корупційним проявам.

У цьому контексті слід зазначити, що сучасне українське законодавство в сфері антикорупційного регулювання має певні недоліки. Зокрема, існують прогалини у визначенні процедур контролю, недостатньо чітко інтегровані превентивні та регулятивні функції, а деякі норми потребують уточнення для підвищення передбачуваності та ефективності адміністративних санкцій. Ці

недосконалості створюють ризики формального дотримання норм без реального впливу на поведінку посадових осіб, що підкреслює необхідність подальшого вдосконалення правового регулювання та практичного застосування адміністративно-правових норм.

Важливим напрямом підвищення ефективності протидії корупції є використання міжнародного досвіду та стандартів. Запозичення передових практик дозволяє оптимізувати процедури контролю та моніторингу, забезпечити координацію між антикорупційними органами, інтегрувати превентивні та регулятивні підходи й зміцнити довіру громадян до публічних інституцій. Міжнародні стандарти сприяють уніфікації механізмів відповідальності, підвищенню прозорості процедур публічного управління та забезпеченню більш ефективного запобігання корупційним ризикам.

У межах дослідження уточнено визначення ключових понять, зокрема корупція, протидія корупції, АПЗ, що сприяє підвищенню чіткості правового регулювання. Розгляд інших категорій, таких як компетенція та правовий статус, здійснювався у контексті сфер застосування повноважень, що дозволяє мінімізувати дублювання функцій і зменшити невизначеність у правовій практиці.

Системний підхід до протидії корупції передбачає комплексне поєднання нормативних, організаційних та інституційних механізмів, а також моральних і світоглядних факторів, які впливають на поведінку посадових осіб. Запобігання і протидія корупції розглядаються як взаємопов'язані процеси: перше – спрямоване на попередження порушень, друге – на нейтралізацію вже наявних правопорушень та усунення умов, що сприяють їх повторенню.

Отже, корупція у публічній службі є багатовимірним і системним явищем, ефективне подолання якого можливе лише через постійне вдосконалення законодавства, інтеграцію міжнародних стандартів, поєднання превентивних, контрольних та регулятивних механізмів, а також забезпечення належного інституційного і аналітичного супроводу. Такий комплексний підхід дозволяє підвищити ефективність ПУ, зміцнити верховенство права та довіру

громадян до державних інституцій.

Ефективна протидія корупції є критично важливим чинником підвищення прозорості та результативності публічної служби. Корупційні прояви негативно впливають на довіру громадян до державних інституцій, ефективність використання бюджетних коштів та інвестиційну привабливість країни. Для мінімізації таких ризиків необхідне комплексне АПЗ, яке включає розвиток нормативної бази та впровадження організаційних механізмів контролю, здатних запобігати й виявляти корупційні загрози.

У 2022–2025 роках спостерігалось поступове зміцнення системи протидії корупції в публічній службі. Прийняття ДАП на 2023-2025 роки та її погодження з більш ніж 140 органами демонструє системний підхід держави до планування й координації антикорупційних заходів. Поступове впровадження електронних систем декларування, активне залучення громадськості до моніторингу реалізації програм та вдосконалення процедур контролю сприяють підвищенню ефективності заходів та зміцненню відповідальності посадових осіб.

Аналіз динаміки виконання антикорупційних заходів свідчить про позитивні тенденції у розвитку нормативно-правової бази, проте водночас виявляє проблеми, такі як затримки у реалізації окремих заходів, обмеженість ресурсів та потреба у додатковому підвищенні кваліфікації публічних службовців. Такі дані дозволяють оцінити сильні й слабкі сторони системи, а також окреслити пріоритетні напрями її вдосконалення на найближчі роки.

Використання ризик-орієнтованого підходу до перевірки декларацій дозволило ефективніше зосереджувати ресурси на високоризикових об'єктах контролю та підвищити результативність аудиту. Поступове підвищення рівня виконання заходів ДАП (з 36,6 % у 2024 році до приблизно 45,9 % у II кварталі 2025 року, з прогнозом 55–60 % до кінця 2025 року) свідчить про формування системного підходу до планування та реалізації антикорупційних ініціатив, але водночас підкреслює необхідність прискорення впровадження складних або ресурсомістких заходів.

На національному рівні ефективність протидії корупції забезпечується комплексним законодавством, електронними системами декларування та залученням громадськості до контролю за виконанням антикорупційних заходів. На локальному рівні, зокрема у Кривому Розі, прозорість діяльності публічних органів реалізується через публікацію рішень виконкому, розпоряджень міського голови та фінансових даних на порталах відкритих даних. Проте інтеграція антикорупційних даних у ці системи ще не завершена, що обмежує можливості громадського контролю.

Пріоритетними завданнями для подальшого підвищення прозорості та ефективності публічної служби є: розширення публікації відкритих даних, включення декларацій та результатів аудиту, створення інтерактивних платформ для аналізу антикорупційних даних, активне залучення громадськості та експертів до моніторингу та оцінки ефективності антикорупційних заходів. Реалізація цих заходів сприятиме зниженню корупційних ризиків, підвищенню підзвітності органів влади та зміцненню довіри громадян до публічної служби.

Проведений аналіз АПЗ протидії корупції у публічній службі підтверджує, що корупційні прояви залишаються серйозною загрозою ефективності держуправління, довірі громадян та економічному розвитку країни. Незважаючи на поступове вдосконалення законодавчої бази, ухвалення ДАП та розвиток електронних систем декларування доходів і майна посадових осіб, на практиці ще спостерігаються проблеми з реалізацією заходів, обмеженими ресурсами та потребою додаткового підвищення кваліфікації службовців.

Запропонований підхід передбачає системну інтеграцію громадського контролю у адміністративно-правове регулювання публічної служби, що створює комплексний механізм підвищення прозорості, підзвітності та ефективності управління. Впровадження інтерактивних платформ та дашбордів для моніторингу діяльності посадових осіб, забезпечення відкритого доступу до декларацій, звітів та результатів перевірок, а також активна участь громадських

організацій і громадян у контролі та оцінці антикорупційних заходів дозволяє оперативно виявляти порушення і підвищувати відповідальність держслужбовців.

Практична значущість цього підходу полягає у створенні прозорії та взаємодіючої системи, де законодавчі, організаційні та цифрові інструменти доповнюють один одного. Втілення запропонованих заходів сприяє зміцненню довіри суспільства до державних інституцій, підвищенню ефективності державного управління та суттєвому зниженню ризиків корупційних проявів. Для подальшого розвитку доцільно удосконалювати нормативно-правову базу з акцентом на електронне врядування та інтеграцію громадського контролю, розвивати етичну культуру держслужбовців і забезпечити системну взаємодію органів влади з ГО, використовуючи міжнародний досвід та стандарти. У цілому, запропонований підхід формує нову модель управління, яка забезпечує комплексний та ефективний контроль за діяльністю публічної служби і створює основу для стійкого розвитку антикорупційної політики в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Музичук Е. О. Правові засади протидії корупційним проявам у публічній службі та місце серед них адміністративно-правових норм. Вісник Кримінологічної Асоціації України. 2024. № 1 (31). С. 419-428.
2. Політологічний енциклопедичний словник / уклад. Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна, І. О. Поліщук та ін.; за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2015. 816 с.
3. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 10.11.2025).
4. Білодід І. К., Бурячок А. А., Доценко П. П. Словник української мови: в 11 томах. Т. 4. Київ, 1973. 840 с.
5. Лук'янюк В. Словник іншомовних слів. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/mySIS.pl?showSISid=46609864-1051&action=showSIS&pageSISid=9> (дата звернення: 10.11.2025).
6. Білинська М. М., Расюк Е. В., Василевич В. В., Трепак В. М., Авраменко Т. П. Корупційна злочинність в Україні: стан, детермінація та запобігання // Державна антикорупційна політика і запобігання та протидія корупції на публічній службі в органах державної влади і органах місцевого самоврядування: монографія / за ред. Ю. В. Ковбасюка і В. Л. Федоренка. Київ: Вид-во «Ліра-К», 2016. С. 31–353.
7. Хамходера О. П. Запобігання корупційним проявам у публічній службі. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / В. Галунько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко та ін.; за ред. В. Галунька, О. Правоторової. Вид. 4-те. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. С. 427–465.
8. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

9. Музичук Е. О. Зарубіжний досвід протидії корупційним проявам у сфері публічної служби та можливості його використання в Україні. Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики ХХІ століття : тези доп. учасників VI Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 30 черв. 2022 р.). Харків: НДІ ППСН, 2022. С. 51–52.

10. Презентація результатів дослідження «Корупція в Україні 2020: розуміння, сприйняття, поширеність». URL: <https://euaci.eu/ua/prezentaciyaDOSlidzhennyaKorupciyavua2020> (дата звернення: 11.11.2025).

11. Transparency International. URL: <https://www.transparencyorg> (дата звернення: 13.11.2025).

12. Денисова А. М. Правовий вплив: природа та функціональне призначення. Вісник Львівського університету. 2012. № 55. С. 3–10.

13. Фролов Ю. М. Суб'єкти адміністративного права: сутність та підстави класифікації. Актуальні проблеми права: теорія і практика. 2012. № 25. С. 549–557.

14. Бабанін С. В. Поняття корупційного злочину в законодавстві України. Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції: збірник тез доповідей V Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 31 березня 2017 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутрішніх справ; Кримінол. асоц. України. Харків: ХНУВС, 2017. С. 21.

15. Федоренко В. Л., Рачинський А. П., Василевська Т. Е., Сороко В. М., Побережна В. А., Малюга А. В., Бритько А. В., Головка О. М. Особливості запобігання та протидії корупції на публічній службі // Державна антикорупційна політика і запобігання та протидія корупції на публічній службі в органах державної влади і органах місцевого самоврядування: монографія / за ред. Ю. В. Ковбасюка і В. Л. Федоренка. Київ: Вид-во «Ліра- К», 2016. С. 354–416.

16. Андреев А. Механізм правового регулювання суспільних відносин: окремі аспекти щодо визначення поняття та особливостей. Підприємництво, господарство і право. 2019. № 6. С. 125–128.

17. Дудоров О. О., Мовчан Р. О. Національне агентство з питань запобігання корупції на варті «попереднього» рубежу протидії корупції: основні проблеми та способи їх вирішення. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. 2018. Вип. 3. С. 60–73.

18. Внесок державної служби в систему протидії корупції / Національне агентство України з питань державної служби. URL: <https://nads.gov.ua/news/antikorupcijnij-vnesok-derzhavnoyi-sluzhbi-v-sistemu-protidiyi-korupciyi> (дата звернення: 15.11.2025).

19. Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки: Закон України від 20.06.2022 № 2322-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>.

20. Дьомін І. Адміністративно-правові засади запобігання та протидії корупції Національною поліцією України: автореф. дис канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2019. 16 с.

21. Моргунов О. А. Поняття та механізм адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування сфер фізичної культури і спорту. Юридичний науковий електронний журнал, 2019. № 3. С. 274–277.

22. Онищук О. О. Концептуальні засади запобігання та протидії корупції в Україні. Адвокат. 2010. № 9. С. 35–37.

23. Луговий В. О. Шляхи вдосконалення адміністративно-правового механізму запобігання правопорушенням, пов'язаним з корупцією, що вчиняються поліцейськими. Науковий вісник публічного та приватного права. 2019. Вип. 1. Т. 2. С. 44–50.

24. Дем'янчук Ю. В. Сучасні адміністративно-правові засоби запобігання та протидії корупції у системі державної служби України. Право та інновації, 2016. № 4 (16). С. 92–97.

25. Науково-практичний коментар законодавства України про захист викривачів корупції / за заг. ред. О. Нестеренко. Київ, 2021. 140 с.

26. Берестова І. Е. Правова категорія «публічний інтерес» з позиції системного підходу. Правова держава. № 33. 2019. С. 19–28.

27. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.

28. Деякі питання запобігання корупції в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади : розпорядження Кабінету Міністрів України від 05.10.2016 № 803-р // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/803-2016-%D1%80#Text>.

29. Про затвердження Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки : постанова Кабінету Міністрів України від 04.03.2023 № 220 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text>.

30. Про затвердження Положення про Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення : рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 09.02.2018 № 166 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0345-18#Text>.

31. Про затвердження Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування : наказ Національного агентства України з питань державної служби від 05.08.2016 № 158 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1203-16#Text>.

32. Про затвердження Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування : наказ Національного агентства України з питань державної служби від 05.08.2016 № 158 // База даних

«Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1203-16#Text>.

33. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією : від 27.01.1999 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101#Text.

34. «Genomförande av visselblåsardirektivet»: Sweden Passes Whistleblower Directive / EQS Group The European Compliance Champion. URL: <https://www.integrityline.com/expertise/blog/genomforande-av-visselblasardirektivet/>

35. Anti-Kickback Statute (AKS) Explained / Fenton Law Group. URL: <https://fentonlawgroup.com/news/anti-kickback-statute-aks-explained/>.

36. Honest Services Fraud / Eisner Gorin LLP. URL: <https://www.thefederalcriminalattorneys.com/honest-services-fraud>.

37. Foreign Corrupt Practices Act / U.S. Department of Justice. URL: <https://www.justice.gov/criminal-fraud/foreign-corrupt-practices-act>.

38. The Freedom of Information Act, 5 U.S.C. § 552 / U.S. Department of Justice. URL: <https://www.justice.gov/oip/freedom-information-act-5-usc-552>.

39. What is the United Kingdom Bribery Act? / Risk & Compliance Glossary. URL: <https://www.dowjones.com/professional/risk/glossary/anti-bribery-corruption/uk-bribery-act/>.

40. Proceeds of Crime Act 2002 / UK Public General Acts. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/29/introduction>.

41. Public Interest Disclosure Act 1998 / UK Public General Acts. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/23/section/1>.

42. Statutory guidance. The Civil Service code // UK Government: сайт. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/civil-service-code/the-civil-service-code>.

43. Ustawa o służbie cywilnej / Kancelaria Sejmu: сайт. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20082271505/U/D20081505Lj.pdf>.

44. Національне агентство з питань запобігання корупції. Звіти. — URL: https://nazk.gov.ua/uk/zvity/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 24.11.2025).

45. Музичук Е. О. До питання удосконалення адміністративного законодавства у сфері протидії корупційним проявам у публічній службі. Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття : тези доп. учасників VII Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 9 черв. 2023 р.). Харків: НДІ ППСН, 2023. С. 9–10.

46. Падалка С. С. Хабарництво на Правобережній Україні: суспільно – історичні прояви, наслідки та засоби протидії (друга половина XIX – початок XX ст.): дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01. Київ, 2018. 279 с.

47. Клименко Д. Б. Корупція в Україні: причини поширення та механізми протидії. Зелена книга державної політики. Київ: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2020. 88 с.

48. Тагарєв Т. Виховання доброчесності та боротьба з корупцією в державному секторі: збірник прикладів (компендіум) позитивного досвіду. Женева: Женевський Центр демократичного контролю над збройними силами, 2021. 390 с.

49. Койдель О. Чому боротьба з корупцією в Україні відбувається так повільно. Київ: Київська школа економіки, 2019. 20 с.

50. Петровська А. О. Нормативно-правове забезпечення протидії корупції в Україні. Київ: Національний авіаційний університет, 2020. 130 с.

51. Воронежський К. В. Напрямки вдосконалення антикорупційного законодавства України в контексті зарубіжного досвіду визначення корупційних явищ. Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. 2016. Вип. ½ (29/30). URL: <http://visnyk- psp.kpi.ua/article/view/119134/113794>.

52. Василевська Т. Суспільний нагляд як елемент етичної інфраструктури державної служби. Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. Київ, 2017. Вип. 10. С. 352–361.

53. Голуб В. Політико-адміністративне управління посттоталітарного суспільства: ревізія традиційних функцій держави. Вісник НАДУ. 2019. № 2. С. 192–200.

54. Балабан С. М. Публічне адміністрування сферою фізичної культури та спорту: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Дніпро, 2017. 207 с.